

Krytyka.

na piśmie pod tytułem

Postrojenia mówiące za potrzebą, uważania prądu elektrycznego we trzech stacjach w jednym ciele promienistym, utworzonym i skombinowanym. —

W nauki fizyczne opierają się, po większej części, na postrojeniach, których im większy mają, raz sob, tymśa cała budowa i ustrojenie się staje: po nimu powstają naturalnych podziałów, i idąc drugim wzajem się wypaniam i powstają, każde razem nie ma postrojenie, bydlie dla nich samym. Zarządkiem lub oddaniem. Te nad iakimkolwiek szeregiem czynione, nieobowiązkowe powinne być uważane ściśle, a bardziej gdy się będą uważane bydlie oddziaływać. Takimi są postrojenia, które mają naturę, a które mają za cel dowiedzieć, że elektryczność nie może iak być, w podobnym stanie może być uważana

ciała, Aż do wolnym ciał promienistych, utwó-
nym i skombinowanym. We wstępie wystąpiła Au-
tor nawiązuje ogólnie do ciał promienistych,
i przywróci dwie opinie o nich, pierwsza, iż wsty-
sknie ciała promieniste są jednem i tem samem
ciałem, drugo iż każde z nich jako Ciepłota, elektry-
czność, duszność i magnetyczność mają swój był
w naturze. Zatem ostatnio sam uwaro-
wioniam przychylił, oraz przystąpił do
dosładowania mówiące bardzo do opinii, której
nie przyjął. Dalej mówi się prawie ciągle o teo-
riach naukowych nad elektrycznością, i teorią J. P. L.
druga Proustkiego o ciepłocie, były powodem
do faktycznego utrzymywania. —

Pismo swoje Autor przedkłada na 10 §§ — w pierw-
szym mówi o dwóch teoriach elektryczności Coulom-
ba i Franklina, z których ostatniego nie przyjął —
W następnym piśmie, iż każde z ciał promieni-
stych, ma własności sobie charakterystyczne, które
na amplitę masze, kiedy Magnetyczność. Każdą mi-

narrows. W 83 omni u sprasbach ustbudama
 elektryczności, wektoré kmit wypróbowan, oraz opi-
 sání panunki doú wiadome, waktóre w naciernaz
 uni ciat Na ustbudama elektryczności, wgląd mui'
 nalezij; do tego prawié byé maza, konwuzum, aby
 ciata natury cóniny a sobas naciernaz, osobliwsi
 dobre a umierneni lub stemi przewodnikami. Jednakie
 naciernazie ale przewodniki u dobre mui' ustbudimij
 elektryczności, i chwibypimij iak najdoszlij nij-
 wiaz lub sako u metal naciernaz, iadnezij zmit
 wienadektyznie; metal souden i kubit i ryznij
 ustbraiaz byé iako dobry przewodnik. W 48 mi-
 ni (a) o wpeunwii adan' iaka panui wgláz-
 dem elektryczności i swiatla, czyte puchwidan, od sobni-
 ca? czy w stemi maza, iwe srodzisko? "Niez-
 wnie" ta i bawdo dawno panui, i ^{badani sijn} kanuone iak
 iui prawi od kizykoi, iako muiij puchubne do
 prawi dinesy Nauki. Daley omni, ii trzymu stemi
 kliny ziemij, puchupim, za srodzisko elektryczności,
 ale niiprytawu puchupim takiego ustbudimania

(a) strona 23.

Tamás
3

Tamże powiada miży „że choćby się okazało iż płyn elektryczny przechodzi do nas od Słowia, uważami prądami elektrycznymi we kształtach stannach miżysee miu' miży „niepotrzebnym więc byłoby przytoczenie innych opisanych zjawisk, jako i wyształcił myśli które od zjawiska wypływa, a które niedługo wyrażymy do tego co sobie zadamy. —

Je dopiero to jest w § 5, miży że Elektryczność od-
wini jak ciepłota, skłama się w stanie wolnym, czyli pro-
mieniści; nadto w § 6, przytacza niektóre zjawiska,
jako to: pokazujemy iż straszeniem iskry elektrycznej, ciz-
głowie się się w ciemności za ostrzem w kształcie ostrości
po której w kształcie jest na końcu ostrza, a podobnie
wa konstrukcja konduktora; oraz ukazywanie się pł-
miego w chmurach; dodaje nakoniec że to dowodzi
stann postępu czyli promieniściego. Egadłam się, czy
miży; dodam tylko że promieniście wychodzący
Elektryczności miży jest zupełnie takie same, jakie jest
w ciepłoty i światła. Doświadczam P. Brota także
w innych celu eksperim. miży który za dowód (b) —
Brenz

(b) Précis élémentaire de Physique expérimentale par
J. B. Biot. Tom 1, page 449. Paris 1817. —

„Pierwszemu konduktorowi wstawiamy odwrócony, ustano-
 „wiamy, horyzontalnie, koniec jego smażony, byż daktori-
 „czonem w piósku, do którego przynajmniej się w pewnym
 „odległościach luźnie wstawił 2 kubusami: 1. białym
 „szkłem — przybliżyć się potem ciało nadelektrowane
 „na podstawkach odwróconym, ustano-
 „wiamy konduktor w takiej odległości od ciała nadelek-
 „trowanego, aby on nie mógł się nadelektrować wprost
 „z wystrzałem — natomiast postawimy wyprawkę nastę-
 „pnie.

1° Nici dawkowane na konduktorze, wzbijają się
 „i okazywać, pręto, iż on jest nadelektrowany. —

2° Postępujemy z tym wzbijaniem się, idąc do końca
 „czasu się dawkujemy, a w samym samym punkcie wstrzą-
 „samy odprężamy. —

3° Ten punkt który jest nadelektrowany od-
 „mieniał powolnie na konduktorze w miarę jak go
 „oddalimy lub zbliżymy do ciała nadelektrowanego. —

Z tego doświadczenia P. B. widać pokazuje iż „i elektryczność
 „w stanie promieniowym, wzbijają się tak na wszystkie
 „strony jak kryształ albo światło, których ogniskowiska
 „są

Elektryczność wyrażony tego sposobie niepostrzeżenie,
wielko, albowiem między ciałami przewodzącymi takimi,
które z sobą naciągane najmniejszego znaku elek-
tryczności wznoszą, i z czego powodu mogą być
w odmiennym stopniu przewodzenia się, podobna i
zagrabana, w ciałach tak samo i ciepła — w pierw-
szym. Prawdą jest, że wzniesienie w sobie
przewodzących lub przewodzących wydobyciu ciepła, gdy
przewodzą naciągają się ciała dla wydobycia znaku
elektryczności, muszą do tego używać tylko 2° prze-
wodniki, i traci się jedne adniedzieli. Wzniesienie tego
żel elektryczności w stanie stałym, jak i inne, albo
że w tym stanie przewodzących, ma tylko pewne
przewody do różnicowania się od ciepła w tym
stanie przewodzącego się. —

Wzrostając w końcu postać Autona
jest to, że elektryczność w sobie, jak ciepła i światła
ma być uważana, w stanie przewodzących korb
nawzi (c). W tym wzrostając w końcu do odpo-
wiedzi

(c) Strona 24 - 25.

odpowiedzenia nato, omsej pynady co skobowik chwi
ogolnie o ciastach promienistych zastanowic sie. —

Przypraszamie to ze ciasta promieniste kombinowaly
sie, kinnawy nam pynady sie wite przyjadzie bardzo
sadybnie, ale nie wszystkie; niektore bowiem sa bez
knie, co przecie niemu niowiad — abyśmy sie, stem
przekonali lepiej, wypisujemy tu niektore doświada-
czenia. Wskazywujemy przede wszystkim, ze pod ruz-
skutkiem kombinowani cyplika azwoda, czyli ze cie-
plka kombinowanszy sie azwoda, formuje ciasto sta-
te ktore zwiazany lodem — Widemy sas ze kombinowani
wzajemnych bytko stowunkach i potrzebnych do tego sku-
licianowiciach nastypowai maza, azatem, wazki wfor-
mowanni sie lodu, ruzk prandura kombinowaniastody
z cyplikiem, Dlaczya formai lam sud mowiany az do
60° pod zero wazki; gdyby atbowiem w tym ruzai
prandura nastypowala kombinowani chemiaua,
tedy ani na sidem stopien, nieprawdomi bysmy
znizyc temperature lodu — Wmowiby atatem
nabzasto

należało, że w tym czasie kombinacja niemu myślał;
wrazem bowiem używając upadłyby prawa tablic
porównań; a przywam ciał statych po swoich roz-
ciach, bynajmniej przeciw temu niedowodzi. Właż
„sini albo P. smiaduki niemi (d), że „cała odmiana,
„Ciał statych na ciele, jednych kombinacji a
„Dzielnikiem wytkumarye i usprawnienia moie”
że usprawnienia wtkumarye, ani słowa, ale
czy jest prawdziwa kombinacja ludno przysta, a do-
tego niemiary i fura pewnego stopnia, na których
woda w lod przekodzi, zero albo ujemni ai ujemni mu-
zi byci albo mi, o tem codziennie nas uczę dowiadz
czemio, a nawet czepli ię zdarza że woda i na
20° morzu jest jeszcze płynna i w lod ię przekodzi
nia. Taka niestawa i niemiary iakai moie ni-
nie sa prawdziwa bych ciał kombinacji? a uwaga
o właściwości każdego ciała temperatury, niemi ni-
dowodzi, osmilitam ię bowiem ujemni, że ta odmiana,
jest słownie do skłonu. — Przechodzi do niemiary

(d) Chem: Tom I strona 87... edy. 3. —

Antony
A

Autora o elektryzacji, że to prawdziwie kombinacji
 z innymi ciałami, przynosi jej dostawienie
 dymywny, na które wzięty paskaw, i dowodzi się
 w nim elektryzacji, że prawdziwie wchodzi kombinacji
 gji. Biernie też jakichkolwiek ^{sił} małych, i wzięcia
 mieszanina różnych miarok Wodnorodni i Chloryny,
 przez które samych gji, przynosi się doś. mez
 tawiany rakonicy gasku, tak i widać, aby do smy-
 dzia się tam krotka, tyżwego tona wzięcia się, ale
 tylko do pewny odległości przynosi. To też ma się
 do tyła się komie doś. przynosi przez które do
 konduktora, i widać ten będzie elektryzowany, w
 czas wzięcia mieszanina aapala się, i formie
 kwasu wodnorodny. Też sama mieszanina dwóch miarok
 Chloryny i Wodnorodni, gdy wzięcia ma się pro-
 wienie stonaw, reformie się także kwasu wodoro-
 dy, który się wzięcia od proporcji gji wzięcia się
 będzie. Gdyby też elektryzacji i sił to prawdziwie
 we wchodziły kombinacji chemiczne, tedy kwasu
 khorozny

tedy, kładąc je kontrowersie w sądy publiczne, są one by się
powinny; czego jednak niepodobamy; a do istoty
nie to podług tego przypuszczenia, przynajmniej się je-
uony przedstawi, że ciąża przynosiła, w osobnym
przewidywaniu. Później zaś i takowy przypadek mu-
dziany był, że ciąża przynosiła, aż do śmierci
dla, w kombr'aryji; a więc dla utaymania tego
mniemania, przesłana si na osobne przewidywanie.
Co się tyczy dowodów (e) autora, odwołując się na utay-
mami tego mniemania, był bynajmniej orzeczeniem,
bo takto niedowodzące prawdy tego mniemania, ad-
przewidywanie ma być niepodobne. — Następnie postać
żeni autora mniemania, bo te mniemania, do celu
który sobie zamierzył; i na myśli umieszczone w § 9
(f) względem tego, że ciąża ma być najwzrostem, epu-
słowem utaymianiem elektryczności, gdzie wiodąc, kawa-
łowi lub chlorow, czasem, wchodząc w kombr'aryji,
dopuszczając się, aż do dnam; to jest do dnam, że to bynaj-
mniej niedowodzące przewidywanie kombr'aryji elektry-
(e) strona 24-25. canniz
(f) strona 26.

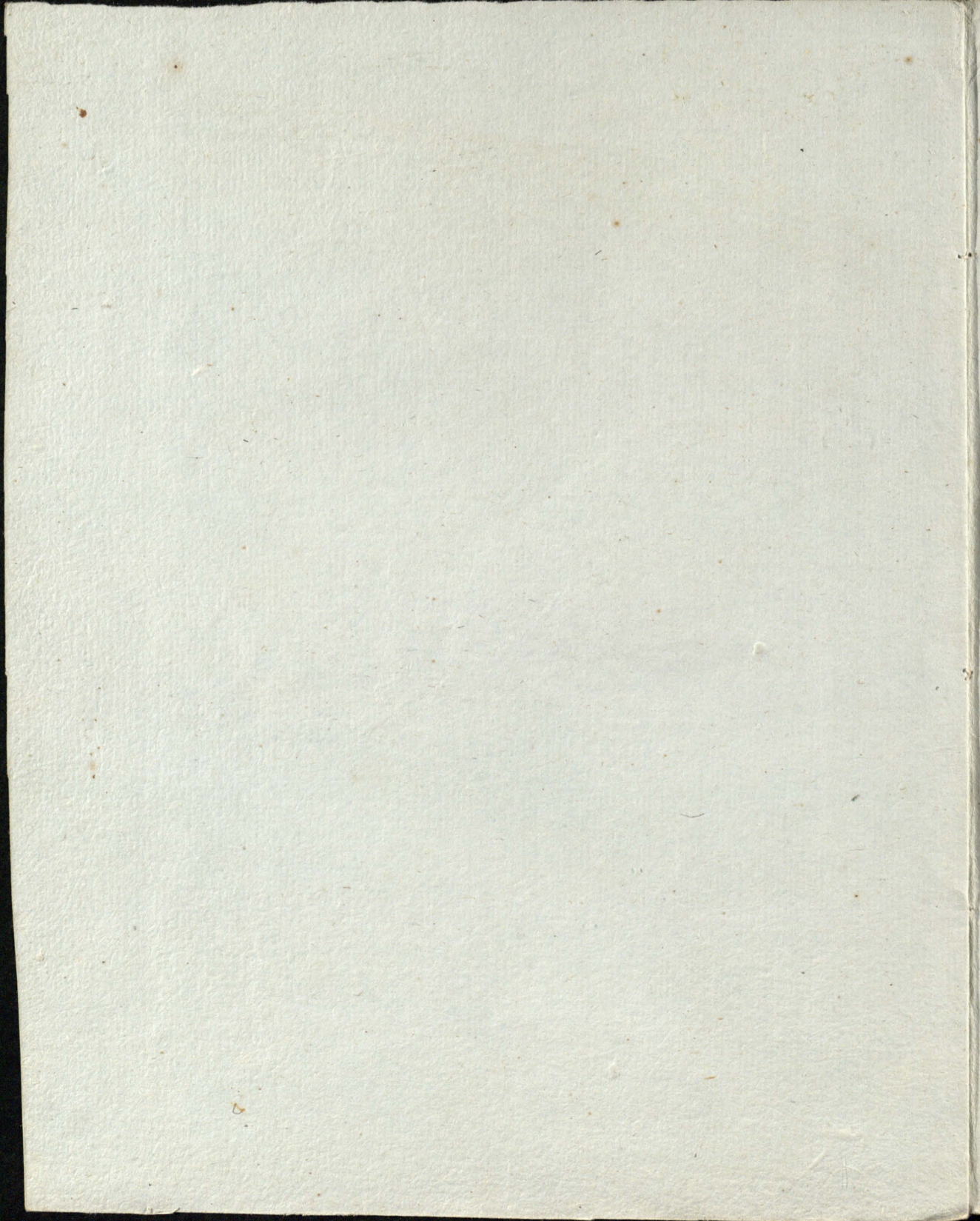

Elektryczności. —

Wiem dobrze że moim uwagi porządku byda
 da nadto smutnie a nawet skutkami, byłem tego
 pewnym przed napisaniem tych uwag, ale śmie-
 mi' ich nieomyślnie, czyi' bym się boudem prae-
 dyciada dactom i' wezwyczajnem przechowaniem skini-
 go przez siebie nabylem. Chwałobu że wszak
 mian morderciami Autora, wyizgari' bandy
 pewnych postrożeń, oraz większej liczby doświad-
 czeń, aby z pewnością i' raufaniem, swina by-
 to ma mi przystać. —

D. Oklewisński. —

511/R

Chłomski Kwieciana 10. Dnia 1890 roku

Uwagi nad Rozprawą o Łydach K. P. C. K. F. F.
napisaną przez A. C. T. F.

8

Znajomości ~~prawniczych~~ raciaj spotęgowana
ludobużę, praw ordawułka, porwanie celaco praw.
drisocy, oswiaty, maxymy powroctnie puzystych
swietcie urozym, lednicz wiadomoi duczaję so.
du ludobużę i jalsi holicwiok natmy po neregole "znajomoi"
uwaranege ordawułka, polarija, nam wzmody "znajomoi"
jasore nim nec sama odoytamy, pod jalsim
wrgłdani zydi w jalsim holicwiok piunie o wch
wydanem moza byde jalsim i powisim
sprawiedliwie byde uwaranyim

Jalsi stan ~~stanu~~ tego narodu, jego adwier:
ie i swistoiar, wypolaw Boga inwizione
najmniyne sprawy, ruyoraje, obrzyda sprowy
i wrgłdem swotch i wrgłdem obcych obrowa:
nia powisimo sornych niemie i narodow
w jalsich i sornym niemie i rolniewio-
to sornych wietach i sornych boudro sta-
nowisk uwarany, a w piimach sornych
wystawiany, niukaraje bijscey sornicy w da-
lekich nawet od siebie mijskach i raciaj
i jelsi rnydrija i sornych niemie i sornych
to tak jst powolucem i matornawnem, ie
w ogole nec o rydach habduje racoy jst-
nacioni ubaraje i sornych niemie i sornych
tydnie jelsi byde moie sornicy i sornych
dla tego ze jst "wlasne wyprawicenie i jst-
mowanie raciaj spotęgowana byde, sornem od-
powroctnego, albo dla wietomych sornych niemie
w sornych racach niemie i sornych niemie
pewona, ze Narad rydawarli od Kikunawli wietaw
jednolomny postnegajecym z siebie wystawiad widok

oras kocierem ten w litowym działaniu nasadzić
w litowych rydzi rozplewiał i jonec na kilka wie-
kow przed kuciatami, mogło i sprawiał odmianę
w charakterze rydów, pnie i p. — Rinczaty rydów
w nadanym wiekami im charakterze wzmocniły
tak, że zbawiając wrytłki facta wistoyne, w ryd-
nie mierzwiowym do nanyh oradów przewalig.

Prawda², wolkne prima, ragnierowymh pianow
i nanyh krajowymh w odmianymh drwaemymh
wytawili kolorach, że prawda nie była rozada
ich mniemania, że to bowiem mierzwiowicie
okry. przydabania. Rządowi litowy chciał aby
usprawiedliwiano jego odwołania domierane
na rydowicie, kierowały ich pisaniami
i jedyn more oradli z nanyh pianow poli-
cynie in do rydu tych pisanow co w bez-
shoney prawdzie kubi, nie godm siebie
o tych narodzi.

Podług tych uwag mam rozwarze
rozprawę mojego kolegi o rydach. — Portanoz
wiel bowiem sobie uwarze ryda jako odowetka
i obywatela byty polski. — aby zamierzone, nie
u siebie wyjasnił naprod przywodzi z prawa przy-
wodzonego, karadowa prawdy że karady odowiek
w radnie, przedmiotem prawa powołanego byty
powinien, a tego wrar wyprawada że podad
rydzi uwarze, bydy ca mierzwiow heneralimny
gody bydy jako kusaore bez omyrnie pogardzeni i m-
wymyria tego dobra ogólnego które jest wypad-
kiem nerycia wmytlich orogotow. Twierdza
następuje że różności Religii mierzwiow bydy me-
cia temu samtem, i że dobre prawa i unadze-
nia amuna do mierzwiowem drugim a religii
i orowicem kerymiz lepmem, bydy dostatec-
nem do spediencia tego wielkiego dueta un-
rytawicnia mierzwiow. — Po tych ogol-

adamiach, które są obremnieniem rozwinięciem
 zatorzenia piara, przed historycznym uwarai
 ryda jako dowiedzia; obywatela, następuje
 wymienie niektórych przednich o rydach
 smieszności wiekami; niewiadomością upowai
 utonnych, a obliwie, że się nie może być do-
 bym obywatelom poeciowym dowiedziem, dalej
 przywodzi historyczny fakt z Rozprawy 3ae:
 którego utwór sam przytacza o pogardzie i pnesta-
 dowaniach, tak nagrażając jak i w naszym
 kraju, jakie ponosił ryda aż do potawy prawie
 wieku 18. ile w ostatnich czasach, za roz-
 reniem owiady, utaje jej smieszności
 wątpienia, czy mogą być cięży prawami
 gościnności; i czy wrodzeni na tej ziemi mają być
 uwarai ^z przybranego. ~~to~~ dodaje, że co-
 holwiek uwagi o tem się tu są wrodzeni
 dostatecznym do przekonania że już tem sa-
 mem stają się smieszkami, samego zdania
 niebijam ani prawdy myślom tym nie-
 ubliżam, ale wywodni obremnionego bardzo
 bym ~~ryda~~ ^{nowe} w tej materji chce
 być kilka przydadai piara w jego rozpra-
 wie 3ae, mibywały mistorocora do sa-
 miernego celu rozprawy. w Kiedy bawiem obce=
 Jadrwidum jedno ryda w kraju i rostaw
 po robie potomstwa, wyznaczane w moral-
 ności i obyczajach podobnych krajowcom
 miedno jest myśleć twierdzenie, że takowe
 potomstwo dumnie i sprawiedliwie, może
 uwarai a nawet i powrimo, za miedni
 rowia obywatelom przybranego kraju
 ale kiedy orca, dnie i przywanie tego, kilku
 miljonom, narodu repulnego szariego, nawet aż do racy

ci do swoy organizacyi, religii i obywatelstwa
niegodnych sorumego stworzenia i. t. d. - tudym
jest jst zgodie i; nala maryngz leka
w kamtym saris bardzo sprawiedliwa
i Durney. m

Powiadamy pisan kilka wypadkow, i
konj, ciepien i niedoli rydow, mowom paura
ca do rozad prawa puzpadronego, mizdy
lemi napmad ocowi o celu moralnym
ryia otawitka, i ten jst zgodny z ietem
"Suziego: co wifura hab jst potarony si hardy
"otawik minarey mow oznajawdane narzicie
"ial puzpuzniacie i; do szozieia iingth", i daley
puzpazra dawna solona Mbiego byto zdanie
"ie ta spotarnoi jst naprozobliwona gnie kuzpoda
"iednego abchodni wuzplich. m

Z tych adoi umowic autor, z cadego siggu nartypu
nego puzpdu, idaje i; i; i; ta spotarnoi gnie mil-
jona minhanow. niedola miobchodni ierty by-
nazyminy "rozplichowca bypr minow, jst prawda
ktorej nie mianam do ranucaria; ale jabie
nartypstwo z tego wywizrai i; powotmo, mi-
wain jak i; z pisanem pod lonie zgodziny.

Wspominacemy pisan na poczytku i; hardy
powinien bypr w brizju przedmiotem praca i o:
puti nadu tu, anowu puzpuznime to samo
twiedroj z puznoliz i; ta prawda wywodm ad-
nego uzpobniej, gdy mow, "mianam bypr mi-
"uzpobnieu. Dowodzenie, i; w narodzie i; aduzym
"hardy bypr powinien idanyu wobtem prawo, po-
"kare i; mow, pisan daley, prawda tego rato-
wreia gdy puzpuz adu skelki z niedasnoici
"rozplichowca. m

Zalekoluwich ta prawda jest wielka i oowista
 jednolita przed rechemy uwarai nad niejako, episte
 uduenoni rypkami rajafego, ale jako miorowka edm
 ludzkiego baczego i owuionego, niewidni czy to praai.
 Dto lubo tak prawdetwe, nibie byde soisaguz tem
 do lowanytu, i wyman izliodti wyth. --; Jak tego
 miedwino buwidric aby tolerancija bez rpanie
 mogta miec miedze, i hardy a tego urgleb by
 soionym w obliwu prawa, tak koisamo soisaguz
 hac potrzeba do imytl urglebow, Dada tego
 przytad naynowna kontyfuencija, dueto ludzi
 naynowiceniuzt pmentego wultu, w pniepiz
 daniw praw stanoni rjednoczonow gonia
 mimo przytety toleranciji, same bytlio
 wymanie ~~episteansting~~ oioy, przy
 puorono do emgdow, wstly rye Antyryguz
 wstarynow rydcau miorowianow pogam
 wydorajai. ~~episteansting~~ wrytlio w bytlio ||
 moria przytety napneio, w prawie przy- wyryy przytano
 rodronem: filozofii, racone rotkania spmawud: || acem przytano
 bica pobudka nadowei, dla opinii religii, dawo Amigey
 wypraja, rodimych nadogow, w honore
 przytety systematow, dobn goimann; dopieim
 radu ludzkiego pncionymt, ludni puony biabe
 w witi rotkajacyt, do puoney miary
 w prawie stanowic o nich potrelone
 wyprajew

Tobym miemad o autorowaniu by maody
 pmer gicana przytoreny, i przytety bez
 radnego ograniowania.

Owdit picon ea potrzebne u nitu wprad im
 przytety do hahowawania o samytl rydacku, dai rye
 stonn polidny iy radu klas mienthancow, aby iy
 magi wyjasnie wpytly klawresty na indawika, dla danta

wyryy przytano
 acem przytano
 dawo Amigey

rodzania naszym o rybach warzności, i grontow miedynego
in skadawia, - Powiada że miliora organow, coby
klafny ludzi można w Polce narzucić, Słachta
Wtorian, Cydaw: Miororan, - co do piernicy wy-
kawia w ogóle iż była w kraju stanowiąca i
dobra własnego interesu nieporównany, w stano-
wieniu praw, o senie klaf przypomina, stał hum-
nita ani remiada podwici niemozła, narzute że
podrae na rezguim niezdy od niy dobre nieporówna-
dray o rzube przyprowia; w tym twótlis in-
ryje jasno autor wystawia cren była a nas
pnie cazy słachta - Potem przechodzi do
Wtorian aharujac stan ich wzdany, pna to iż
uowuzi sa z pod praw opulci, a wstawieni dowolnos-
ci senyeh panow cigle obropnaya niowoli dawwiad-
sali, a crego powiada wypytana owa uinawicie jakay
jit przysta ku słachcie -

Miast Wronowem i z dwójolim sporobem mogło iż uolub-
leowite w Polce to jst dowolajac uinawicie w d-
wauom opinowai uowich panow, a wproracy in miast-
tom nadajac przypowiaje, tak też listawie i pordy po-
woli, jolci ich maczenie obchodnem mytunie pna
słachty uinowkado, z upadkiem wotady kielaw
pordy upadae i miasta - Przypowiaje jalic miast
zretasura pod karimianem W. Wotynp uin utnygd
iz, ai, do dygnunka 10 w tem iż portawie o uinaw
dawwirane palitaby z obcemi podpicywali, z czaem
mytunie upady, a kudy dla uin danciar
sprawowidlowoi o lędach sadwomnyeh, dorow
poguzkit miastam Ten jst rys twótlis o stani-
by pna adaypaniem dotwadnem rozprawoy
Lusawialniego o upadku pniejstia i miast w pol-
de 1810 wydanu w Wronowic; uinawny wrogdly dai
tey mateny wypisad prawdricionym
niekturypu

"orego"

"sprawionny"

"a czaem i o miastora miast w polce"
"nackon"

Tenar nakanie autor puztopynje do ewerberg
 klasny to jst do rydaw a rarem do przedmiatu swojej
 rozprawy. "Ozworadrajn niepuonoi" puzty do pot.
 slucy wyznawia, rormatke utawoy i "kontybuencye wy-
 danie o Rydach, skazany i wozdrie codnie i w nich
 daje nielawne nieporozumy dobre intencj wstawy i stawa
 nielaw, co nielaw wsi stotym wielu dygnuntia dylawo-
 ty, na dowad tego puztawo stawa utawoy dygnuntia
 1539. wydanej 1.1. pag 550." ktora nlaakta powstach
 "lub miastach ma rydaw, w narym imieniu albo
 "sami nielaw wyptlic konyji i swoc 2 w nich potki-
 "taja, i prawa na nich stawowia podlug swojego
 "wyrodobania. i t d. — dygram i w piazem dala
 utawa jest nielawowidkwa, ale wiem ze ludz musiad
 tak w ty nielaw a nielawoy stawowia. Ze w dal
 myth puzwilezalk oddawari dawolowoi Rabinaow
 "mie ocobne rady, wytrawie do wyroznypt, im
 porwolow, ze raleri ad humom krola i t d.
 to jst prawda ze w tym wielu byta nielaw-
 nowi Rydan i wygnanie, to bowiem dalo oras
 dydowitow tal wielkiego rozplenienia i rozpedinow
 twa wyptlich i w i swactelrek kaju. —

"licdy"

Po wymianieniu piaz rormatych w roneyct orasach
 puzwilezajow praw puztawoych madlo a precionoych
 nazywajacy dydan, puztawoi do Epoki sotiow kaju
 Pawowania stawi stawa Augusta goni i o puztawo-
 nin dydan pomylano, i puztawo war chwalebnuy stad
 dkwitki gdy jst to bradzi w swy rozprawie ras-
 wradaw. 1794. dali dowad swojego puztawoych
 nielawian. kaju twierdzenia, na stony rydaw, "ale
 melionary jstow moeno palkami historycznymi"
 2 tego ducem oras, i rady melionowa i stawa
 nie naradowe, potowione najowny orali 2 tym ich
 puztawoych, w drowicioro melionowal bydn 2 otradom
 Tenar autor puztopynje do wyptawia jalicem rald-
 nielawem puztawoych mogli i w twaju rydaw rajn
 do-orego talu puztawoych zobinow ad puztawoych

" przywilejów dawa odstawiać chęć utymania swego
" dwa kicnie spawani ićwonic ryda jak i hardego smag
" Kaspohojini potrab jet nappnyney patnierynym dietom
" utymania - W spiedernoi kaidy boialo moina purpob
" cije pownie Kaspohojini potrab - Ineba bydr albo wst
" ciuclen quntu albo kapitalita, albo robotnicim,

Ineba bydo dydom rajcujcym a bych spowobow
ale nabyca wstanoii quntowey jedny bylla rłachic
Dowolone - Jan Albert oboknył to prawo i wypanie
utawawit iż wenta kłof, a imianowicie rydzi niemoga
nabywai utanoii jolypoharik bade droga, a nawet
dawania pćinidy na ewitycia - Dalej tak powiada
gwan, " Do dni dnia nie wolno rydom nabywai
" majatkow z ludami, bez ludi u nas zisana nie mie
" nacoy kudy wolnoii wstacianie niemoga - Nie wolno
" im tenar ani dnie rawa hymai sobb wiaty ch
" bez przy owiceniu podniemym, wyhanje i
" niedonernoii tego prawa" Jako niedonernoii autor
możt podniec nawet pier wglad na podniemone
swiatto wicrić niemoia, jekli dla tego to pra
wo jet niedonernum, iż, jak sam dalydaje
" Ombujc, to prawo ^{rydzi} hymnata, majatki pod widym
" imicnem, toos tego raleny iż niemo Gabrey ićkucy
prawa a prawo same niemutnje dla tego bydr
dobrem - Prawo aas he uwaraje stan may swerem
bardzo byto stome, aie i tenar mate ad tego addalita
my iż dylbi niema iż jowre utymuje - nie
kacciem dla Palkicy niemojoty bydr bardziej
rgubniorem jak dawa wotnoii, obcy Gneracyi imy
obycrajaw religii chęci i ramiarow, Nowem Ewidom
zharionym a catogo wotata ralygowai orajotki
nisuchome na wicernoii jiwere z ludmi, z pow
danemi ktiny a jednego z nami sodny; i prawo
dawa nappwoniyma by rube dla brzy przygote
war pcy iż omicli, wotogom wyntow z mora
noii majajym w niemawiti wnyllie narody
nabudoi ushawc dowalajaca nabyca wstanoii

"Nierozumienie
wykładu"

de wrypytlich rodrazaw obrota kapitalow
jedni jednolowy, prosem przesladi do wyg.
Torenia przyzym upadku przemyslu w pol.
ad = "Nierozumienie" jak i w mialyni o niedrozonach
przemyslaniem Rozmawy Siodwielkiego lepidyni
mogzaby wytorze: ja tego potem dowodzi
i dla czego mydi majac kapitaly niemoglo
podzwignac upadajacych niemiot, a rosem
zbita utyphiwana porpobite sea rydow ze ci
niektorq usd porytkowmych niemiot. ze te uty-
phiwane jakkolowch Turme nie jednolowe maje
to tego patidoti, jedni tem powodowani
ze utyphuz na rydow; ze niemiot w krajn
porytkowmych uindotalek a pionniakow w rydost
wie kosa walter; dudy gwentowmych uwaro-
jak w nadwie ze rajoi niemiotami, popnawiliby
sua moralnoi sporob suplement, i obyrzaje
przetaliby kide zguba, narodn; ~~prze-
sudz~~
Subo i puzowmych. Dugid Turme sa, poz-
wady; jednak pomniq nato, ze shtadliwa
jest dla narodn jednego Gzypha i obyrzajaw
aby obca w uim generacizja adruiciana we wrypyt-
hion rozprawata niemiotu i krajowcom pole-
do raduowim; swobodnego uhymania in
sdeymowata, a tym sporobem tamowata
Tatwoii rozdarania in, plemionia sadrimogo
waricou tytk pobudok do utyphiwania
i sama gwentowmych in, obyrzaje. r

Bo uwaroe ze neery w uindolach tytko
wprost chononimowmych; w jolrim Duchu i pi-
sarr i zgle necz wytorada; orar w tem pie-
kononim, shtoholowik prauye i handlem in kawit
bytk mi. sulumia moja toniye zrobiona tytk
lub towar zagranicomy w mniyrey cenie rpli-
mey dorud, a jui wrypytlich in, Dobne Duce
dla narodn; uindocerna jest, ze de mawodawey

podany był najpewniej pniekonaniem
 całego kraju nielawie, i nie same ta-
 chuby ekonomie piorem jego powstany
 krowai, ale utrzymanie narodowosci, repub-
 nanie i utatwienie pluciem redimorum
 ktore stawa narod, modli utatwiajace soe-
 mmaranda ei, z. uniewi conellitich galenim
 innych rabijajacych ei, do raffcia sonyyl
 jatunkow samudim. — jorec wasnyje tego
 mystomne bydr powinae, inacyc wobi
 narod bez chorabitem godocnoie kce suugii
 i potriebnego ducha. —

Raywarimidyne a rarem i najskhodliwiora dla nasadu
 budimic i ydow choda wrotli, a tego wogledu jodruca
 ich plan na try klasie utrzymujacych raktady
 Browany, uracy si samey utulii ppramta wodzi
 wimicy, nalonie bawiaay, wyppredara napoju
 Tryphane. — Trest uwag pirana si i gga ei do
 tego, ai ydow chie w try mure obrone, smie
 majat ie to samoby ei stado gdyby i dures
 ianie bysi ouybarami; to jut chotapi
 wrotaliby rozpojui upodleni i narod rubo-
 gom, i ie chmicitiam nypulujacy rownie
 do konukantwa idatny jah i iyd, co douriad-
 creniem wdamem i pstrmeriam rapuonia ie
 jest prawda, a tego rarem coniolujze ie
 wopdyw religii na chrowoi w urbiyowa-
 min naperis bruyet ie bydr moie nykow,
 mado bardo ma wopdyw. — Jureli pi-
 ran myppuicci i ygodit si ie jut choc maty
 wopdyw, i jah to sam wopara, ie Kaba-
 mactwa kalmudn, robia yda zuriadyu
 do urhadramia, orobom innych wyman, stad
 uwicie niemordn twierdzi, ie i chmicitiam
 poradreni na myrbach podobnymie nanzdrem
 jah i ygdii stali ei do rozpojnia ditypaw. —

umyślonych potrzeb, jak ja autor uważam, chce
 przyjaciół rabajek, rozpakować. — ale ten dowód
 nie miedysprawiedliwia wotno żydów racnie oni byli
 narządami szkodliwym do tego, niż stworzenie gdyby
 ci otarli byli do tego większe bo nalicznie choć
 przyjaciół potrzeba jest stworzom dla ich uciwoli uşam
 bezonawana by mada umyśl, miedmicy jednak
 nandnie które potęgiwato radonyi nanyin by
 skheryi potrzeb było, i jest borene i szkodliwe.

Przechadzi nalicznie pisan do uwag nad handlem
 aby usprawiedliwad żydów i pod tym względem
 uwaramył powołanie do szkodliwych - podziała
 jako usprawnie handel podług zasad przyistych
 w nauce o nim, na zwrotny i wewrotny
 pędowy na przywarowy i wywarowy, drugi
 ora ogólny i częściowy albo gmelny - powstada
 ie szkodliwego w prawdziwym znaczeniu miedmicy
 my ora podziemie nadmorskiego bonykad miedmicy,
 Dawem cały ^{czas} ~~z~~ ^{tworzą} pisan o handlu lubo brótki
 donyi jednak odpowstada potrzebie, dla jakiej sumas
 o nim wspomnie - miedy imenni miedmicy o handlu
 wewrotnym tak iż wyprawa - "W całej tej części
 obrotu kapitału wielu chce mieć żydów umyślę-
 mi, tuda ci do przyimie tego, obawe, żeby żydzi
 niezapli sami wytaernie handlu - dla jak niemo-
 "ie naktynie usuniecie upome Américian pora żydów
 "tak to gdyby i naktypito radnego nam sta
 "nieprzyjęcie" najymod omylet iż autor świdry
 u siebie był o tem pnehorany i żydowstwo
 swoim działaniem, i przy umyem racnie otatniego
 spolenia poditym i uwarowy rozumien: nieinoie
 usunę krajowców Américian od handlu, nie
 było przytada niartelrek matych gdiu jesi
 od wotow handlu jest większy żydów, potatit
 żydzi usunę niebyłto krajowców potatow
 ale nawet wotnym autorowców osiadłych

leca w miastach wislunych, gdzie handel
dawniej to jest przed pięć wiekami był wioz
lurey rzeki wzdłuż obniżenia, i o nim in
moje pisan. pniekonai i abt samych kutyrego
miastka i tego celu myli towarystwa kuc
pniekiego polakow ktorzy myli cion dno po
robita. i pokapsli amiranci, i do nitie pnie
i etagnai. — w Nidy pisan niemogt tego
i pism publicyngul dawiedric' in, mied dawida
któremu holwick do ubustwa przywidione
um kupcaosi polskiemu, a ten admahije
stan neoy w tej materji dotadniczy, wir
conellie soumowawnie podlug zarad nawet
naglesprey choromibi. — To byto myfne
tyllis umianami astora, kiedy twiedrit i
Nydri niemoga umnag chorician ad handlu
a co ~~po~~ po brótee jak mi in adaje obaradem in
jest upetnie watnyweon, gdy ras mowit
" dawo piana" Tak ter acby i nastypit id:
" nego nam ita niepnywieie" netyllis wyraia
rdanie myfne ale shodliwe narodowoci. na
ney, co jak mam i pomytne pmanawiragay
gresh wiellicy wagi; tak cnijs in do powima
nowi, i prawdziwego przywiarania do moiego
todn, to rdanie, aby uienalawo u wiboge
pnyjcia ani aduopolowick byto narado
wane, abig' oborai ugo niedonennou ~~istadli~~
wain Nasad ad wiclow na pewny rzut
niemi wiadty na ktorej kithanonii albo
i kithadricint pohlod, odradido in i ragreb.
To, legoi samego norepu, ktorego charakter
sporob myplewia a nawet pomoby wady
in do pewney miary, pnytomu " samegoi liri
matn w ktorym ramicnbat, jest prawym

"
" i wstanošia
"

diachronicę tej ziemi, a ta dla niego, tem
 najuboższemu mięszczeniu tymi swiętymi
 dla niego zachęciłem, które z swiętym uro-
 wniem rozwinięciem wyprawa; widać do niego
 odawiska nie samo tylko za brami ni wy-
 sarow ale cały wstąpił przyrodzenia całego
 do którego rostał przyrodzenia w onellie
 w tem rozumowanie ogólnie filozofii, i owe
 zdania niegodne widzieć 10. Włostwa pomim
 nowa w Jego Dyplomatarni filozoficznym
 pod tytułem La Patrie, mam co uido-
 rzenie i z gruntu mięszczeniu niecy przy-
 mowaniem niegodne; pierwsze jest summo-
 wanie i popis dla wyobraźni buymy, kiedy
 tłumy kantawia i zgnad rodem ludzkiem w ogóle
 nowi i zyciu sobie aby to była jedna tylko
 familia, zgodam się, ale z rozumu przebo-
 rany jestem że to nigdy nie nastąpi bo się
 wyprost precyzja, przyrodzenia samego
 a to z tego względu, że ludzkie dla potowienia
 rozmaitego na kuli ziemskiej, choćby swiatło
 nauk najwzrosty i cywilizacja a nawet
 i sama filozofia; / racjonalne będą i do siebie
 w wielu bardzo tłumy względach summi-
 nia, a tem samym stanowią osobne narody
 osobne i oddzielne społeczeństwa... bo to jest
 skutkiem przyrodzenia, a w tem rozprzewijamy się
 i z tym wyrobkiem wiekowym, który eg-
 zord, że ma być jeden państw i jedna
 owocarnia. To jest moje rozumienie
 o znaczeniu wyprawy wyprawa i wstąpienia
 narodu do ziemi na której przemieszczają się
 Uwarazje więc tej ziemi jako najpiękniejszą, wtajemniczoną

a rod onady na udy za wotarišewego idy
Pana jak jest narysowem, sturmie moze
tworzeni ie Narod ten ma prawo wytrze-
wai najmnod ad nabywanta jako wotarišew
dey iimi conellium obeym pietypleom
imego rodu jeyha religii obycrajow i che-
raltem bydoom; a nawet obliqaj do swie-
gotawego idania pirana, ma prawo ten
wotarišewy Narod swojy iimi pomadaer, za
rozmnoženiem swojego pleniencia, na tykto
ad nabywanta wotarišewi ziemskich wytworai
obce rady przytyte, ale nawet niedow-
lai conelliumi radhami aby joliholowid
rodraz pmenystru mur uiego byt sp-
ceowany; a to dla tego ariby wotarišewe
do uiego rodu materke indiewiduga, magty
is, smaydnja uicrajte stanowiska do
pracy i pomiermych katuridum, swobodnie
utrymywai i rozpleniai; za tem nigdy
niemoina utrymywai bez obrary idur-
nois pmpadioney, bez obrary swjtych
praw narodu jakie on sama pmpnaje
notma, aby radnego uiego to uicprawo-
wato, gdy uje cydi eady handel wjechu
swoim kymeli. Do tyko moze som-
mowanie a piori, mied is prawda
tepiay wyjasni rowozomy ja jenero
a porteryoi nayliciey ile byde moiey
Gordelawin obe gencayiswobny i uicpnicromy
wtepy uiaay, on tego doharaty jme dabych praw byzn
on to uicpawicq, trawo ididumy emsat upate
lub skaci uicrajn is robeni sobie wotarišewy
skarakter, naptyu na Egipt edronidididit nadno
eraway od portenaw arabich uicrajty Egipt

Najm umierany z obcych narod ludem uznano stał
 jurek, a nawet stad w notepnych pololuracki wazy.
 Lascad, to w ogule, ale przydumy do neuy samy
 Do stanowiska z ktorego jiazar nierz uwara to jst
 do narego kraju, robacumy cym byty przed laty nare
 wianta to jst ludy gubiono w unella otkoi:
 cia przychodnie plmie rydaw, ilu birono kupyaw
 pololi de jch bogatej i zamoiuych przytani
 jstana jdie i; omi podriki; co jst przyznanich
 ubiutwa, oto sam nad ktory porat, lann ple:
 emicim podterai, a ten nad jst obcy macony
 nie rodumy ktory chce tego aby uwedy zed
 pod rube podgarnionu, rhdliuydu wydy "mamgi ten nad wy:
 uem rydawstwa emizygi -" szech jiazar "stawi rube na przytani
 odpowic gdzie i; w nas podwady eechy gnd
 w ktorych po kilkadziesiat bywado utnyz
 amyney i; bneoiaych familii odn
 narego? gdzie eech symbolow; a cym jst
 eech polakow hrawiceli, oto cymytko
 imibno, familii byzice przyto do ubiutwa
 narego rodu, a kilkanasciu byzicy pom:
 nony i; rydawstwa, na ich miedie kambych
 rydawstwa ludu Tutawingo, repubtego chare:
 ktem, obyradow, a nawet organizacuj (1.)
 stan miczli przyed do ortakney rdy a nawet i;
 zmierznyd ko rydawstwo krowice i; adje to sporob:
 orie, raznyje le stanowiska na ktorychby po:
 miczowaj i; plmie narego rodu magto i; utnyz
 woi i; daley imoye, oba wuj genocycia stad i;
 mentoda do fatalnego krowicwa i; narey, z tego
 cymytkiego poharuj i; jak jst rhdliowa ne:
 era, w narodnie rajcie pmer obcy rod zatkudmim

(1.) Re organizacja rydawstwa chorona mamy tego
 dowody, z dowiadaniem wedykow w kapitalu rydawstwie ludyngum
 gdzie na chonyh cymytkich choroby idniey diatay omi na imypl cymytkich
 przyonyra w tab. om rcmicim i; i; nieochydotwici.

gromyfcornych : portuguzow

Twierdzi daley pisanie ze ten rozum i strazenie nie
mnie napraciu iydca, ze jakoby oni mogli w
umowie za podnieczeniem ceny majze w zglu swym
cady handel, aworem i kadow idny to bowiem mo.
Dek pmer latowa minora kupcaw krajowow, ale
pisanie smowu podobne wyrey pmyfcoronem
zdanie pmyfcora miedze - "W narodzie nie idie
"oto, ten lub aw, murutman lub czy katolick
"lub abakolik, odbywaja kupiectwa podlugi lez
"Dzie oto aby byla ona naytanna" - zgodram
iz z pisanem ~~zmysla~~ si uwarafae cady narod
zo tamych bylho widobach kupiectwa, niebyto by
potrzeby swaroi oto ten em aw empyte podlugi
byle bylho taniej moine ja obrymai, ale namo
zamego kupiectwa za cel miedzi miedzi,
ani statwoie podlugi kupiectwa za naywistone
dobro.

Poniewaz mysl autora jest niby dowadem na
poprosie wyzszego twierdzenia, a ta jest ze
czydli rozpoznaiaja handel imymy hlapom
statwoia, trodki do originaria bytu promyblnego
i si w narodzie konyje kadowego adowilka iet
zgodna z konycia dugiel, prawda to jest wialka
wiec miedziem cobyem pmeriu idy mogt ro-
zuesic, ale to wtenoras tudy kupiectwa odby-
wane, pmer wypradobaw, ale nie rodu ob-
cego indywidua, bydzie w pewna jest ze i ja
dlaada niepostrawiem kto mi podlugi odbywa
em murutmanin em miedzi em francow to
ja pmeronany jebem, ze pmeriana kiltanpa
koleni potomstwa tego francowa miedzi murut-
manina: jakimi w nas ~~up~~ Latanyj imie lub
narwithe bylho moie bydzie swego oya, a wenta

a a centę, rebelnym będzie krajowcom nawet
 bez widelwego uistawiania i staranności radu. w
 pytaniu mogły ja być obojętnym na rydownstwo
 które do osimiu wieków przeszło między rodem
 naszym i w naszym iis nieprzezwido, czego
 nam dowiedzie rydownstwo, z jakiego holowick
 stanowiska reczekany je umarai. w

Tu myślności pisan do uwaianta rydown jako
 kapitalistow, wyprorajajacych na procent, oraz "swoji kapitalu"
 jako robotnikow, uwagi tego w tej mierze
 jako zaradcom era prawidtach zdrowey
 Ekonomii sa bardzo strome, i sprawidknie
 a te nawet dla obremiernego ich rozwinięcia
 w zastawianiu do stanu naszego kraju, przynona tego względu
 nalezy piacy pisan. w

Traktujcie o zydach a samuy natmy niecy niemożna
 wrac siebie nie stawia na mięym prawodawcy, i tego
 stanowiska o tym narodie wyrokowai, mogą nawet
 z pewności stwierdzić, że wrytkie o nich rozpra-
 wy s. lubo ich wrytkie niecytadum i prawidtaja
 w sobie o nich iis prawodawczego - Dla tego
 i ranc pisan musiał a tego stanowiska eos o nich
 wyrokowai. w Reformy zydow non pisan przy-
 wraży do reformy całego radu i jego konstytu-
 cyi, stwierdza że pierwoy, prawdziwie
 i porzeczanie reformowai niepodobna poląd
 talni będzie stan całego narodu w jakim teraz
 zostaji, że jest poląd będzie knoi pod-
 danstwo eta forma radonicko cywilnych,
 i kryminalnych, i. t. d. stannu i prawdę
 jasną przynajz w tem wrytkie pisan
 uwagom, myślni on w wybradnie swoich
 myślni podanego projektu względem reformy
 zydow w Rosnawon oractnigo, a polawidriowy

a potwórskiemu wyjęciu co ten maż wiec
koponnyj dawcy o nich napisat, do wyjęcia
winta te dwa punkta dodaje to jest
1° Aneta, amie pierona pmerhod, to jest
"rednei z ich ocm radone, amisa, i niedowu-
"lajaca, srosaty - 2° Amie ty powonechnoi
"rydawozky, ktora pmerbora Toremia sig
"rydaw a Amoisianami."

Potem pmerbora zrodli z oswicenia
crepane do ich reformy, powiada ie gdy
Egypci zrodli wolny mi co do osoby i wdascnoei
a pewnie misdy nami i rydami radney
metydnie sormy. Za obicana jednoloi
razenyj niemorna, bo naducia mlutca:
miedia tego jest bardzo dolha, mpreuna,
narady Stolendostki i Pndki w ktorych
w ktorych rydia sa rayowiceni i w ray-
legnymy kyci, pomimo pmerpnyet im praw
do pewney autary sionajanyet w old r ten-
ta krajowcow, jednoloi od rydaw odmeniac-
is mprentat. Tmdno jednoloi treba
wyrnai, co o nich postanowic, jaby
nad miat rayborowicny, z miedni
rozporci reformy, aiby w krajowcow
pmerwicit, rady i uwagi jirana
podane pod koniec rozprawy sa bor.
Oro sprawidliwe i guntawne, ale
pmeronary jitem ie gdyby te byly
i sponione, rydby jednoloi mpremi-
nit is w krajowcow, bo nam doswiad-
remie wshary, ie narody ktore reformy
rydaw od dawna jir rozprawidly: gny
wrellidy bignoi mimbou, niepotafci

pnieżeniem wielow pnieżeniu Rydow
 w miedziowych krajowach, gdy wiec
 & tej strony sama niepewność a nawet
 i niepewność danywa in, daje in tre:
 baby jereci co do tych sposobow refor:
 mowania dotychczas; bo to pewna sie bez
 szkody willecy wyganiai i dnieżenia
 a gdy jui wstanoi pewna poriadaja
 rachodra mimote dnieżeni, dla tego & mo:
 iey strony tabym dotychczas uwage.
 Pnieżeni podług antaw Religijnymt odpowiedit
 podług ich obyczajow i spowtu myslenia
 mnogoi potomstwa uwarona jist sa
 najwiskszego tragatwienstwo miła
 i tymi pnieżeniami powodowani niecier:
 nie in normaraja; sa ni by paromyne
 sortiny - mibedie in to spnieżeniami ludz:
 koci, kiedy do reformy tego narodu i to
 bzdre dotarowem, tylos niuejarnie, to
 jest, stworzyi rydowitwu ten rodraz
 rakudniec w spocamoci, bor radnych
 gwatownych intawowier ktoby straraty
 ludzkoi, ktory najmnier spnyia odradra
 niu ludzi i mioricim, tym sporobem
 rapobitkaby in temu gwatownerum ich
 prommaranin in, i plnie z nich wykastajac
 niebydoby z nich tak wstobone w swey
 organizaczi jakistwar widisimy.
 Nowe in to moja mysl wydraci bardzo niu
 ludzka, ale jakier sa radli na rod w radlin
 nas rozpleniony ktorego wyprzedzi niepo:
 dobra, a gnieżenim o pnieżenim w krajowach

Wiadomości naukowe Dionizego Chłwińskiego
korrespondenta T. F. ra missige Stryen. — Dziennik
Wileński Roku 1819. Tom 1. N. 1. Missige Stry-
en. —

Pierwsza periodyczna piśmiowność raz zjawia się w Litwie
 Roku 1766 August 11. najpóźniej porwałit Jezuiciom
 wileńskim wydawca do Lubeckas trzeciego Kurjera
 z wytyczonym dla nich samymi przywilejiami; któ-
 reż w piśmiownym numerze umieszcili; wydawali ku-
 rjera Jezuici aż do swego upadku in 1773 po pot-
 arkuwa albo orasami i po arkuwaniu wiadomości
 polityczne umieszczone były po krótko i awie-
 do. Po umieszczeniu tego kłopotliwego Stanistaw
 August nadał ten sam przywilej Jezuiciom na
 wydawanie Kurjera, J. P. W. W. W. W. a którem
 imię Kurjera potwierdzony dotąd posiada. —
 w 1779. zjawia się była Gaeta Godwinha
 raz na tydzień po jednym awiaście wydawana
 która wizerem nad rok jeden podobno niestrwała
 dorozumiewać się moria iż imię jąkiegoż ston-
 nika spodłonego Katanyng była wydawana
 przy jejim albowiem rozrytoci wydawca siggle
 po wryklich numerach umieszczał stumace-
 nia swoje Aldaw tej Monarchisni, dla Kofiji
 wydawanych, jakby nie niobyto godnieznego
 z prawadawstwa w owicony Europie, erumby
 mógł crytelnikow swawernych zabawic. — Do tego
 nihowermy i niewolniczy spozob wyparania w
 względem Kofiji w polityce, utwierdza, domyślic
 ta Gaeta nuziata bydr nanzorem erawnych Ju

Oraruych intruz petersburskiego dworu. —
w Roku 1804 rjawit sie byt Dziennik Wileński
w takim formacie i wielkości co i teraz
ale trwał bardzo krótko gdyż tegoż samego roku
upałt którego sie narodził. — byt to pisał dobrych
czyli i samiarow akademików skutynego Młode
weryfetu ale mu wytworowi potrzebny mier
dostawato. — Dziennik Wileński pudywry
raz sie rjawit 1805. wydawcy oswiadowy
ze wtem piśmie Krądu i Meligii bynajmiej
tykał niebyda, bardzo potrzebny ostruwinie na
tamte czasy, ranowoi si wydawcy pudywry
wzieli, sinieśa albowiem miewala która kraj ogar-
neta ledwo i to dostawata czynie. — Dziennik
ten trwał bliżio dwóch lat wuyptlich wuz-
merow wygodo M. wojna w Prusnich na ten-
czas tożego sie pudywata dobrze wydawanie
tego piśma. — Na początku 1815 rozporzeto
znowu wydawai Dziennik Wileński, którego rów-
nai z poprzednim agota niemoi na, cenara
terazmiejza daleko rdaje is byt iinlezyra
orem to piśmo coraz niheremniej, równieś
jak i wuyptlic inne piśma tu wydawane
Despotyem rządowy orui is daje wazdie ai
nawet w piśmach perydyrynych naszego
kraju, i wubrynuje mawduicę oswiaty ta
bowiem dla niego iut szarna. — orui ze
ta wiadomoi krótko o Piśmach perydyrynych
w Litwie jst niuodadna, dla tego polniy by-
dę is staei dae dotradmiejry ich opis. —

Literatura.

20

O Pismach klasycznych i romantycznych
Jana Suiadeckiego Dziennik W. 1.2 do 24 A1.

Jeżeli to uwagi albo raczej przestrogi dane na-
rodowi naszymu względem piśm klasycznych
i romantycznych, pocoodem do tego piśmka
jako sam Autor wyraża być Rozprawa Pana
Brodzińskiego Karimiera umieszczone w Panistwi-
ku warszawskim w tejże materji — nierami-
nie jest sądzić i bardziej wystradać Autor tej ma-
terji. Jone raczej jako obrońca dobrego gustu
i oświaty oraz jako gorliwy miłośnik nasz-
dowoi. — Wypowiedy po prostu co rozumie
pier klasycznosci i Romantycznosci; pierwsza
na której się kryje i literatura polska uformo-
waty dla utrzymania dobrego gustu nastawiaj-
sca i radzi; druga, to jest romantycznosci, która
podług Autora nasadza się, na samem przypom-
nieniu, erasow, goitow i upiorow wiekow przeszlych,
natury dzikiej i nieokreszonej, która zadnym pra-
widłom klasycznosci wstawiwym, niulega, pozaytje
ra niedorezna, dobremu gustowi i zdrowemu roz-
sądkowi przeciwna — strach się i unikać ryzy-
kownie w takich wyprawach wytyka niedow-
ne techniczne romantykow niemieckich do era-
sow w których spodczornosci w stanie dzikości
i barbarzyństwa zostawata, liedy etowick spod-
lony ciemnoty i przesadami nigdy prawdziwie nowe

rozróżnionym być. Niemniej, dalej pisać i
trudno jest dostrzed. „Jaki ona, to jest samantyer-
„noii, more być, rośtem obfitem i rzyneem polem
„wynalarkow poetyeruych. —

Mogły stać się nadzwyczajnie osobliwie przez pisanow
poetry w niemieckiej literaturze której istocie
do tego potrzebnego talentu nie posiadali, jednakże
pewna jest iż żaden z nich nie miał tego abyśmy
do stanu dawnej dokońsi i barbarzyństwa powro-
cili, i jeżeli w piśmie swoich wieli dawne wy-
stawia, to edaje iż w tym względzie ile się
namiśmości i mętoły oraz zwyżek naukowości
wystawienia niektóre z nich, które nie są po-
ważkowymi spodczonościami były popolitnie i w wy-
stym stopniu wątpliwosci bynajmniej nie da się
ulegać. — w tymże celu opisy obyczajow dawnych
wiekow że mogą być obfitem rośtem dla poetry
wizy jest jak pewna: gdyby albowiem wieliow
dawnych opisy były obrarą dobrego quatu
silantiz terar napisai byłoby niepodobnie
stawan, wraak poeta checy ja napisai znajdzie
odpowiedni stan reiny w terarmieyney spode-
mności, jestai ta niewinnoie prostota i skrom-
noie obyczajow tak potrzebne do silantiz
u narych partnerow? gdzie wize znajdzie dla
miej osnowę jeżeli nie w przypominaniu
dawnych czasow, tamto albowiem pamięci-
ni Imaginacija wystawienemu niektury stan
rozpisa i pomysłności, wrem dajai zapominamy
na stan terarmieyney, i kplenie porównamy do nie

do niewiomości mi ras jak autor musiała do
 odróżności i ciemnoty, radem nawet pisać o
 etow niemieckich do tego niewądyha: a jeżeli na-
 stadowey Bürgera i Schyllera w niemcech odta-
 piłi dobrego gustu i rozsądku i zdrowego, arysto-
 n i których przepali tego przypisać niemce, ale
 saarey braku talentu i geniusu których niepo-
 siadali; winny bowiem iż sa sama romantycznosci
 na których pisma partykulii Bürgera i Schyllera
 wpryey wzmianionych opieraja się, swiętym: je-
 i prawdziwie klasycznosci w swoim rodzaju u-
 wyznika, talent bowiem tych pisarzy potrafił se
 wyzyskać co wili dawne wytworzyły najroz-
 wicy korzystać. —

Owacem poezja zdajis w przypomnieniu dawnych
 obyczajow niemieckich narych przodkow byle i talen-
 tem i zdolnościami obnerne ma dla siebie pole, orany
 nawet i gustu wprowadzone klasycznosci is pnie-
 wiać niebędą jeżeli stosownie do rzeczy są wyta-
 wione: roztanora ze i w piismach klasycznych po-
 etow starożytnych i nowożytnych opieraj grontu-
 a się na romantycznosci w swoim is bynaj-
 mniej dobrem gustowisz i niepnieisiz i klasycznosci
 swey mietać. —

Dalsze uwagi Pisarsa, względem wytworzenia diadła
 duchow i orownie na scenie są bardzo i prawdziwe
 gdyż pmerowanie i cel piism teatralnych, takowem
 wprowadzaniem nigdy osiągniętemi byz: niemoż. —
 Autor stawony ślad inną, w swoim piismku,
 tak rozprawia o piemy, jak w innych swoich
druczkach

strutach rosnących o matematyce; Algebra; i da-
 je się czytać aby w pierwiej ta sama ścisłość
 i wiążek rachowania były jako w ostatnich, a co
 się może być przystępem w Polsce każdy łatwo
 oświecić potrafi. — Teni uwagami nie sądzę a-
 bym w ogół ubliżył Pisanowi tak wielkich
 rasę i sławę, że zaś myśli Jego oświecają Tam
 niepodobna się aby mnie to za rufatę
 pożytkano.

Początek

1. O smutku strona 90 do 95. — z. Pięć.

Moi nabył to z pewnych względów nazwał Elegją
 otwierając nieoczywiście utracony walek naciąg lubo
 daleki od orzeczony rozpaść, w smutku i zalu oraz ra-
 chowującej melancholii rozdzaje języcze pronych nie-
 jeliwej przysławności z tego przypominamy że jest nie-
 winnym — obraz tego w tym poemacie bardzo jest
 pięknie oddany czytając następne pierwsze polak
 bardzo przypomni swoją sztukę i smutkiem się
 przypomni.

„Ale ja, którego smutkiem lata moje życie
 „Ktożem ja i co, obie przysławne Wodyre
 „Dla którego powaby życia dawno rzucił
 „Zeżem swoim do westchnień przysławny;
 „Ja... widzę w sobie losu precyzyjnego smutek
 „Ony wielki bóg moją, Helicyj przysławny smutek

Potem następuje obrary smutku z różnymi przy-
 czynami pochodzące które Autor osobom co wita trądzie
 żal i smutek boga po straci mądrali: Drożego
 dźwięka przemawia do zera.

„Stracił to lubo drzewie z przysławny oboga
 „Lay co zrewnie wyłącza i przysławny zionoga.

„Liziliś dal sene seinoŭ... a boleśi dołkhiwa
 „Pier gŭbokie sŭ 2 dny westchnieniem dobywa
 „Biedny cyre... w tym rywo popapany grobie
 „Ostatnia 2 smutnyh paccich... Fry adisto tobie

Daley stowa ostatnie rozpaczajęcy kochanki nad
 grobem swego kochanka jst pomrazajęcy -

„Je Fry... kŭnyh los wydroe mŭrdca obuty,
 „Nielt przyprzymiŭ obliŭa twaj grobowie smutny,
 „Nark 2 mŭni Dura moja w twaj magiŭ spŭni,
 „A ta, co żyta w tobie niŭhay w tobie rŭnie. -

Pod honie wspomnienie przyŭimnyh dwoi
 jst uprzyŭimnyh nowego ryca bardzo wŭnie
 oddane.

„Pnebidgam 2ywo amyla stracone rostone
 „Na dny dach smutku w pŭrtę radośi sŭ umozę

Stawem sady ten wŭmŭ najprzyŭimny sŭ ryta
 Delikatna outoŭi i niezahat melancholija, sŭ wŭim
 paniję. —

2. Powieś Orecotka i kulik oryginalnie przez Antoniego
Gorskiego od 95 do 98. —

Auton. dobre jst swany 2 piŭlnyeh pacyi tego so-
 draju w mŭdyŭŭey wytawia obraz kŭkietki i ra-
 lotney rarem kŭkietki, charakter jak najtrafniŭŭy
 jst oddany, spozob w kŭnyh daji odpowŭie ob kŭ-
 kietki na tego zapytanie mŭmoŭe sŭde. Trafnŭŭy ka-
 stosowany. — Moritani sŭ ich rywo nam maluje
 wyŭimnyh osob, tego czasu obcyraje ŭgnania sŭ

„Damy Pawie daley Duchai iŭy mŭmoŭe
 „Kadny mŭmŭ leia 2 mŭni bracta w droŭe
 „Mŭmoŭe sŭ ta dŭgneti i tak sŭ rozŭali. —

Mysł Kulika o Urocie po rozważeniu się o ten
o kuliku jest zdaje się komiecznie następnym
po rozmowie między takiego sposobu myślenia
osobami. —

Podróże.

1. Pamiętnik podróży do brzegów Wirginii do kra- iny Illinois w Ameryce północnej przez Morris Birkbecka Humaoremie. —

Pan Birkbeck światły Anglik opuścił swą
Ojczyznę, i na porętku spisu swej podróży po-
wiada, że do tego byłby powodem miernocią
nad Anglią, widząc, potem opiera swoją podróż
po Ameryce północnej w Stanach Zjednoczonych
do której usządaje dla nabycia pewnej ilości
ziemi na którejby mógł z całą swoją rodziną
zamieszkać. — Pamiętnik ten wiele zawiera spón-
tanowych myśli co do polityki ekonomii socjet-
wa i handlu, Autor bowiem tego pamiętnika
Pan Birkbeck, na wyzwanie obywateli napisał
nieznaną daje barwnie gdzieby mógł sobie dogod-
ne obrać siedlisko. — Opisanie miast Norfolk
ku Pittsburga i wiadomości o różnego lin-
cinnati, ryby stawia obraz ludów drugiego
podziemia. — Niezależnie który mieszkaniec A-
meryki ulegają, z uwagami politycznymi
opisuje i niektóre czynniki z tego wynika. —
Pamiętnik ten lubo jest dany dobre napisan-
y i gróntowne zawiera uwagi, widać o Sta-
nach Zjednoczonych Ameryki północnej która
leżąc wyzyskiwać czy zdaje się wstąpić, mogą być
zdaje się o naszym Dzienniku oem doszła niedziela byd

być zastąpiony. —

2. Wiedeń w Roku 1818 przez Michała Baloubkiego
originalnie napisana (wyjście z dziełka po-
droży do Niemiec)

Opiawny Autor jeograficzne podrozie wiedza
wywodzi jego starożytność aż od cesarza Rzym-
skich; po czem dąży po negocjach pniehodzi
rózne Gmach i wspaniałe budowla tego miasta
nad temi iż najbardziej zastanawiają; które
we względzie historyi lub sztuki na uwagę za-
stugi warty. — Sześć mauzoleum Marii Kato-
licy wony Xysta Janko (Czypickiego Alberta,
dręto niemiastelnego Marawey dobre jest od-
dany wyrażają rdaje iż samo dręto oglądany.
opisanie Kościoła $\frac{1}{2}$ Stefana i Dominika.
now na plan $\frac{1}{2}$ of jest bardzo gróntowne
Autor znae ma nieposlednią wiadomoś historyi
rdaje iż że ta podroz jest pisana, tak dobre na-
pisana; polecy co wydad. X. Japucha po krajach
Wacorianskich z oryginalnych; i pomierzenie
iż w dziełku jest najdosowniejsem. —

Polnietwo.

Zasady gospodarstwa rozumowanego przez Al-
berta Thacra. — wykład księżony przez Mi-
chala Czrapowickiego. —

Jest to krótki wykład obranego dręta Pana Thacra
ca jakiego w naszej literaturze nieposiadamy; Mar Cz-
rapowicki dobre obrany bo nawet i pomojony
temu przedmiotowi ogólna treści wzięte wykład

wytwórca wyryby nawet malarstwo aby całego
druta przetoczeniem rajst sz: kraj nam albowiem
rolnicy bardzo potrzebuje drut tego gatunku. —
P. Thaeer kształtuje w swym dziele schizowanie w sposobie
nauczonym w dziedzinie wprowadza potrzebę niezako-
nionowania, odmianami od tych wyzyskanych literary
dotąd w tej materji pisali. — Przejrzyj tego
podane w tem dziele raporty, pomysłnie skut-
ki każdego starożycia do mięzga gębicy je
chciał sprawdzić. — Oremu nawet można pro-
wać rozumnie albowiem przedziwi to wyzysk,
cokolwiek iż tyje Rolnictwa pod różnymi je
względnymi uwarunkami. — To pewna że jak we
wyzyskach naukach teorya jest pomocą prak-
tyki a ta dla pewnego zarządu tak podobnie
i w rolnictwie, które dotąd prawdziwej teoryi
nie miało, a jak ^{u nas} nigdy nawet sposobem nau-
kowym traktowane między, w rozumiem
re dawne regeracje najlepszymi są prawidłami.
Lymczasem jest oremu najsławniejsze, i oświetlenie
i najnowszą gruntu nauki rolniczej jedynie
tylko mogą u nas podnieść podupadły przemysł
rolniczy. — Składki bowiem gospodarstwa
pewny piętunek swojemu postępowaniu, będzie
widział jak postępować z kapitałem, to jest
go użyć aby ulepszyć grunt, a stąd na oraz
dabny najwyższy omyły dochód, od wypracowa-
nia którego i pewności całości i dobra gospodar

gospodarstwa zawisła: i najzey umiejetności
 rolniczk i rolnictwem majace, wady gruntu
 twoiego talwo pratsafi naprawic, sposobem
 ktorzyby jego kapitalu nieczyni, wozny
 od prziqdaw i upiudrenia na dawnyym spo-
 sobem gospodarowania, porzycione w obcych
 krajach cuczynalosci. Do ulepszenia rolnictwa
 Twow przynicie i do swojego stanu gos-
 podarli zastosuje: lez boz oswicenia na rowne
 to dla niego pozostanie obcem i niernajomim.
 More wyprawdnie rolnik z samego dowiadrenia
 dorze pomyslne gospodarowac, ale to raso-
 drone na rezyrojach odwiecznych, ponemni
 granicami jest obreslowe, nigdy niedosz wali
 rolnictwu podniec i z tego stopnia na
 ktorem raz stantu. —

To wniozko ubarwie potrzebe aby i u nas
 rolnictwo sposobem naukowym porzko tralito-
 wac, to bawiem jest eadem narodem nowego bo-
 gactwem interesjowac i z naybardziej powiano. —

Kozmaitosoi

O massie gotawych przizdzy krajowych w 1632
 mych Europy krajach (i re storcha) —

Wyjzdek Liu z Ekonomij Storcha edaje i z
 byz niernoronym w diemniku dla tego je-
 dynie aby daretnie zamieroney liaby Na-
 meru. Diemtha i materya ta zastuguje aby
 obrenidz byta tralitowana. —

2. List Pana De St Meran do Hrabiego de Po-
liqui - w piątku 28 kwietnia. -

Cisną w 2 kęsy do Pana Poligni powołuję na
swoje prawdy religii, i sam swój, radzić
i być przyczyną, oświadcza, dając abizja abizm
kszarzycyżnych, mgłohow nabożnie do wodzi po-
meby religii - każdy ten list jest dwoje reli-
gijney.

Wiadomości naukowe Dyonizego Schlegelkiego
korespondenta F.F. za miesiąc Luty - Dziennik
Wileński roku 1819. Tom 1. N 2. miesiąc Luty.

Podróże

Wyjście z raportow osob, wydanym przez M.
niwersytet wileński; dla dokonania ich w na-
ukach. —

Wiadomości o stanie nauk u obywatel Narodow
wzrastajęcego stopnia oświaty, komiedownie jest po-
trebną porównaniem jej oświacie Narodowi, ta
beczkiem lubo nie tego w nim jawnie widzoka-
je, w orem zatwady naukowe które ma u siebie
swemu celowi niedopowiadają, a w orem są dob-
ro i porządne: równieżnowie uważają nad
oświatą z takowych wiadomości, byle ich
na gorliwość pomiebcy niezbywato, Takwo
osadzi jawnie przedsięwzięci pomieba sradli
aby dawne zatwady naukowe ulepszyć
nawie zaprowadzić, rozporęże udołonalai
i wspiedać, a jak najbardziej udołnien
aby z oich skutecznie mogła konyktai
uie uoyptlich względach utatowiai srodki.
Ten jest cel umienczenia tych wyizsthow przez
wydawcow tego Dziennika. —

Pierwszy wyizstek sawiera wiadomości o za-
stadach naukowych w Bawarji Wir-
tembergu i W. X. Badenskim. Naysprawod
Autor wyszła sorne gabineda stodernego
miasta Bawarji Munich jako to finydany.

zoologiczny, anatomii porównawczej, mineralo-
giczny, gabinet, tak nazywany politechniczny,
gabinet modelow i obrazow sztuki i t. d.
staremi ubrzmynowane; i siggle powozhara:
ne dawadza si Read bawarski piewotawitym
jest o rozreneni nauki. — Obserwatorium
Biblioteka piewra kawa i saturday kade
ka wspanialość w Budawaniu, druga między
piewoneni w Europie moze si zachowac
dwa najbardziej godniewiet zastanowienia to
wporuchnieni shtotek poratkowoych, za piewra
ktorych wmpy mienkany Bawaryi umiej
czyta i pisze w kazdey bawiem wsi znay:
dujaca i shtotka parafjalna i podaje sproty
nawsemia da maty wptak, pisze i czyta
poratkowoych wiadomosci arytmetyki geo-
grafii oraz ngrantowania i w prowistach
moralności i religii. — w samem miedzi
stotceanum Munnich snayduje si 12. shtotek
dla nyracyan i tylos dla diewozgt. ltoie wy:
sae sa wie shtotki parafjalne po wsiach, a co
bardzo stowonie jest unadronem, gdyz miata
stotceane samym oblieniem ogromney liczby mi-
nkancow wymagaja aby ci byli wyzszego stop-
nia szwiaty. — Godnem jest takze uwagi i to
wradzenie w tych shtotkach poratkow miasta
Munnich, ze w nich nyracyan traktuja
nauki bliższy swigach z ich stanem wlotym
si znayduja najze, diewozgt. aas piewozgt
ze sawre maja byda zabudowione unadreniam

unadeczeniu domowemu pomyślenia rodziny jego
a które dla nich są najwłaściwsze, w których
jakiegośkolwiek byłoby stannu w tych samych
umiejętnościach dohonała. — ustanowienie to
dowodzi wielkiej bańki i nauki, jakie
zwierchność Bawaryi daje na posagowe
udokonałenie młodzieży. —

Skłoty tak swane świadczone że się w nich
nie dać widać w dni wolne od pracy, dla
wyższego udokonałenia kramiśników pierwsz-
szonych, bardzo chwałebny mają zamiar, a unas
tatuoby je można zaprowadzić, wyjecha z tego
dwojaki by nastąpił, że się kramiśnicy nie dać
dohonaliby się w naukach powstare, raczej
naukami we swięta nie oddawali by się pijs-
stwu które wyrażonym, w dni wolne od
pracy naukę kramiśników i wyuczonych
prawie profespionistow jest ratudniemien. —
Przy tejże szkole świadczonej w Muniichaney
duje się szkota przeznaczona na udokonałenie
panien na nauki i do sztuk obywa-
telskich publicanych kobiecyb, jest to nowość
której pierwszy może Paad Bawaryi pomyślad
wziąć, o najczystszej tego ratudniemien
nawet młodzieży ile bawieć pmihonanijis-
lesiny o potrzebie doliowania pteipiskny
tyje o utworzeniu dla niej dogodnyh na-
uczycielek komicności bydr powimisiung. to

bo to pewna że potad nielastyp; dobre
wychowawnie po tak zwanych pensyo-
nach, polni osoby pti siemlioy na nau-
czyellu sporobi sie mielbda, mparayana
bowiem i najlepiy uporiadany niemoze
byc nigdy dobrym nauczyellem dla pa-
nani choiby ten w naukowym względie
dotatecznie byt usporobionym. —

We wnyethich prawid miodach proca Muiver-
sytetow i liceow, uorniom ber względu na ich
wrodzeni rodaja nagrody, tych wielka liaba
w kaady klasie wielkim jstachystem do nauk
i nauczyellow uirtnooi i starania usquisaja-
w miesiu Murnich madyje i Towarzytwa
ktorego kamianem jst podniesienie przemyslu
krajowego, odbywa swoje powiedzenia co
miesieje rodaje nagrody za wynalazki
ora wyduje gazete poswieconą jedynie fab-
rykom i rzekodziełom, i temi sporobami
ustaje podnosi Duchu przemyslowego, tak
pozyskane Towarzytwa u nas gdzie sady prze-
mysl jener rodaje w kolebie, a rozmnozone
Zydowstwo inieprzetamane, tamy podniesienie dy-
jigo kladnie, koniesanie jst potrzebnem. —

Daley w tymże wyiatku jst wzmianka
o litografii — sporobi duhowanida za pomo-
ca kamienia, ta ma byc na wyrobienie
stopniw dorobnatooi w Murnich, autor do-
wni tytko ze do tego najleprzym jst kamien

kamien wapienny drobno ziarnisty, ciekawy
 ten wyznalarek Para Semefeldor, wart jest dotwad-
 nieprzego opisania, bo krotka uwianka, w tych
 smieciach niedaje dotwadnego ryzu key skuli -
 Autor Tomiszu w przejednie swoim e Munnich
 do Francji zabymat sis byt w Augsburgu Sept-
 gardie i Karlsruhe - w piernym ogladac
 Bibliotekę tamteznego Gimnazium ^{Stosona}
 z 40000 woluminow, zawierajacy is w miy
 zbior dzieł pisanych o historii polskiej, jak
 autor donosi, i wazytlich dziejopisow polskich
 ar do Namzewicka, bardzo moze byt inte-
 repawrem dla pisarza dzieje polskie, osob-
 liwie sie u nas w kraju niewiem czy is
 podobne znajduja.

Daley opisuje
 Bibliotekę w Karlsruhe majaca nadli zbior to
 8000. tysicy wyroszacy samych Biblii w osmai-
 tych jazykach, oraz Gabinet mineralogiczny i Fi-
 zyki, unadrenia srost prawie to tak same w Wir-
 tembergu i Baden jak w Bawaryi - Donosi takie
 autor, ze w Munnich Skotgardzie i Karlsruhe po
 zawierajawaty is Towarzystwa Stadajace is
 z nieograniczoney liczby estonkow, ktore maja
 za cel utakwicnie usagcyem is odoryfwanie
 pism penzodanych i roznych dzieł uczych
 w Anglii, Francii, Wtali i Niemcchim
 jazyku wychodzących. - Dla ograniczonego do-
 lye samiam i matych kasiedgo z towarzystwa
 Estonka obowiazkow, mogtoby is u nas utwo-
 rzyt, takowe jaxeli gaxie to u nas naybardziej
 igdanem byt paczemu

zadaniem być powinno, Drogość ławicem miedziarną
sigg potrzebnych, nadtożę jstam perjodycznych, wiek
ka jst tamą naszymi miedzierny w dohonalenim.
Coty ten wyjątek z Podunij osob wystanym
z Uniwersytetu wileńskiego, gładko, i zwięzle
napisany, starożemnie dosyć doctat miedzierny
wym w naszym Dzienniku, z niego ławicem
dosyć doctadny można powziąć syj o stanie
zawodow naukowych w Bawaryi, Wirtembergu
i willeim Kiglicie Badenium.

Podróże

Pamiętnik podróży w Ameryce północney do brze-
gow Virginia: i. 4. — przez Morris Birkbecka Flu-
macreine. — strona 129 do 143.

Po Anglii podróży która miałem opisaną
w poprzednim numerze Dziennika Wileńskiego
Nahomic Pan Birkbeck obrat dla siebie siedę
lika miedzierny rekami Wabasham, i tam raz
kupit 1440 akrow ziemi za 20 Dolarow, cena
ta gruntu w Ameryce prawie taka sama
jst po jeliczy w nas przedaje się w Konifurji
od Rządu ustanowioney na sprzedawanie
stepow pustych po nad Dziembem, lubo
grunt naszymi stepow ukraińskiemi może być
we wspanielim od Amerykańskiego podług
opinie Pana Birkbecka do lepijny uwaradnym
w teni było może być dogodniej szerni dla
kupowania gruntu pustych w północney Ameryce

że ptady rolnicze w Ameryce Nowej
 daleko rozrzeszonego i podmiotonego handlu
 między i. Talawiey są wyrażają całą niż na
 ustrajnie naszy mogą być sprzedane
 albo ile wptywa do podniecia podmiecia
 pozaynajacego się Rolnictwa Takwo kasidy
 oradnie potrafi. — Z tego Takwo
 tabie można wnosić że teraźniejszych
 Kolonistach Ameryki potrocznej Regardera
 osadza i ludność między in podnoszą
 niż naszy osad w różnych stronach
 Kofuzji pozaprowadzonych, trudna bo-
 wiem sprzedaż w Kofuzji podaw osadni-
 cych, trudności w dostaniu na zamiany
 potrzebnych do podmiecia rolnictwa
 narzędzi, stan niżej uprzyśnieniu całego
 państwa w którym się znajdują, a do tego
 otoczeniu nieoczenie Dzikosci Narodami, rozrywaj
 osadni od Amerykańskich Starych albo zad-
 nych niedowiadają od Kiepsu pomocy
 na kilka może wieków w tym stanie
 pozostaną w jakim się teraz widziemy. —
 gdy osady Amerykańskie w dzień widocznie
 do stanu bymego i owoicenia podnoszą się
 Opis Dzikich mieszkańca znajdujących się
 w pobliżu tego miejsca które Pan Birkbeck
 sobie obrat za siebie ich między niedostatkami
 zdrowych pokarmów, oraz schorzonego in dote

i niedostępnego potomstwa, tychże niema.
Tym są dowodami tej prawdy że tylko w stanie
ucywilizowanym istnieć prawdziwie szczęśli-
wość i dobro być. Do siebie zapewnić może.
Pan Birkbeck swiatty rolnik i gruntow-
ny fibraf zdaje iż do tego tak oddaloną
krajną obrót sobie za rzucił; aby nowo
zaprowadnoney pnie iż kolonii być sa-
dem słodkłym panem i prowadzącym.

Czy ten wyjazd? Podmij P. Birkbecka lubo
dobrze wyrozumiany i wiele pięknych we
względnie polityki i statystyki zawieśają
uwag, mogły zdaje iż sam wytkonany
sam w Dzienniku Wiktorskim być zortifikony.

2. Wiedeń w r. 1818 pnie Michata Balimbięgo
originalnie opisaną wyjazd z Dwidniba
podróży do Niemiec.

w tym # Dziennika W. Daley opiewa oormaitę
wyprowadzając Budowę Wiednia, zastanawiając iż
najbardziej nad Patacem cesarskim zwanym
Bourg. i o oormaitych jego admirańt pnie
mianach w budowie jakim uległ od podjętku
swego założenia — Daley wspomina Patace
Nijcia lursyplnego X. Lubomirskiego na watach
X. Stelenskeina aley Nijnicemistli Beatit
i X. Kewarsembęga — wspomina pnie
o tej admirańt jako aucta w Wiednie

w Wiedniu od 1781. Kiedy to miasto
 majke do tego czasu posiadały by
 w tego muzeum oparane na rozkaz Józefa II
 rozszerzone; oddobione sortado - odlegde bowiem
 przedmieścia Leopoldstadt, Landstrasse, Josef-
 stadt i Maria Thilf przez udatwione kom-
 munikacyje podgrone między w jedno miasto
 sortado a Wiedem od tego czasu dalekinną
 posiada na się przysiat. —

Opisawszy Autor Wiedem co do przeprosi
 jego gmachow przystępuje do roznych sortadow
 oświecenie lub dobroczynności na celu ma-
 jących — Uniwersytet ^{wiedem} Wiedenski jeden z naj-
 dawniejszych ^{jezowe} w 1380 od Imperatora Fryderyka II
 założony — świętym jest; dawnym sąsied-
 dziem z Teologii; medycyny Dwie bowiem
 te gacie nauk jak najlepiej są dawane
 i udatwionow najwyższą liczbą w tych się
 byłis doflonalic do Wiednia znaczątnie
 udaje. — Gimnazjow w Wiedniu jest trzy
 w których duchowni sami jako to Pijarówie
 i Benedyktyni wraz w tych paady udatw
 konwinciar roznie posiada statych 22 w ratur-
 kach trywersalnych gmanacjonnych do nos-
 pólstwa aby te posiadać i anpmetyli
 poduczycielstwo, udatw posiada ten state
 narob raturch tych ma się anpduwać do

Alchymija zwana Thufianum, albo socy
konwikt dla słachetney młodzi krajow:
mijaehiego, pnia zaproszadnie pijaow ubryc
mymowu, supetnie zdaje się być podobnym
do tego jaki konwikt sp. satoryst w War:
szawie goję; i przedmioty nauk prawie
bez samej się dają. — Toba tych catta:
Dow wiedenskiego i warszawskiego z których
ostatni rowie się konwiktem dla słachetney młodzi
w krasamiymym stanie resay pochwalie niemorna
dawmiej ten catta na warszawski mógł być
konwiktem a to jedynie aby dniei snadniejszych
panow zachyć i udobronić w naukach a tym
sporbom niejako podryć w krajn większą liczbę
damoiymych puziauc i mizystowii — ale teraz
gdz publicznymi dobrami narodu fundure
dubraynie są ubezpieczone a stan nauczytelni
stad się supetnie oddielnym i zabezpicionym, opika
moimych nie tak już zdaje się być potrzebną
i lepiej zdaje się, aby dniei jaluigobwa indreca
wypólnie razem w publicznym iztrodach dobro:
waliti się — odobronione bochim ich wychowawanie
wpori w nich prebonomie o uoyrdii ich uro:
daessia i chodby nauczytel uicntanie duciom
po słachetnych tak swomyh konwiktach po:
wtanot maxymny prawa przyrodzonego ie fidzie
są sobie równe, nigdy się mieni dnieho puz:
jar quintownie mizyde mogłoba samo jego od:
sobniecie od resaty krajowey młodzi, ora puz:
kawanie z samymi tylko solowimikami fortuny bpuie
dawada puzycia nauki prawiymy sporobowi tego wychowawania

igo wychowania, może uprawdnie nauka zdro-
 wa przy staranności nauczyła prawdziwe w nim
 zaszepeć przechowanie, ale to niebzdrie mogło, rzemie
 i wykipięty w nim tego rodzaju przedstawiania z obu
 nimi tylko sobie w do majątku. — Doży jest
 powiadnie o tych zadaniach, że sam ten wa-
 runek i słachetnie tylko urodzona młodzież
 mieć się dla adononalnia i w niesłomnie, z wy-
 Troszeniem niesłachetnego, spmiciusia się zaradem
 zdrowy Filozofii a tem samem prawdziwe
 mu oświeceniu. — Niebzdrie może za nadto
 zborna materia zrobić domyśl. i ta autana
 w obyrzajach moźniętych naszego kraju, sporob
 zyska arystokratyka wior moshiewskich arystokra
 tów zaprowadzony, a utrata tej swięty, która
 trudno dostatecznie pochwalic, popularności
 przewokow najmych, z wychowania po tab rewa
 mych konwiltach dla słachetney młodzi, oraz
 Dunhary domowey wyprzynęty. —
 Powracając do opisu Michała Michała Babiniego
 w niem pod koniec autor wyptawia. zabawy ludu
 wiedenkiego jego niezłiwosć i byt pomysłny, roz-
 borno zadady Dobroczynne sprawdzają że to stem
 miereci prawie niewidac ubóstwa, przed ras do była
 jest brachliwym i ustanowit Nadworną komisję
 do spraw dobroczynnych. — Opis ten widania
 gradło i bafne oddany wyprawica razem charakter
 autora, igo miłoś i przywieszanie do swego Narodu
 wrytlio bawienio w wieden sawida: pamiątek by-
 orzech Polskiego narodu ciele wspomina: prawdziwie
 razem a Autorem przeżył zastadem zalem, że Wieden
 Szaryczgigimby rachowywanem, moralności prawdziwej

^{Prota.}
prawdziwej Religii, stałoby go od szałatecznej
wzrostu rąbki żadnej panigłki naderżawit
cudny sarem i niedzielnym & całym narodem
Niemiok zalem będzie napędzić sere kardego praw-
dziwego polaka. —

rolnictwo. —

Radny gospodarstwa rolniczego Albrechta
Thiera wykład skrócony przez Michała Ber-
nowskiego wydział drugi. —

o majątku i sposobach jego porządności. —

Bardeo gróntawne i zwiatte podaje uwagi
ella chozłgo się zajmował rolnictwem, przebiega
sporozy poznawania gróntaw gotunki, aby mógł
ocenić tem łatwiez wartość majątku który za-
myśla nabyć, lub mógł przewidzieć czyli jeżeli
majątek ~~będzie~~ w doczesną przyszłość
oraż mógł poznać jak ma najsprowniez
w majątku się nabyć majątku poprowadzić
gospodarkę, jak ją ulepszyć, nad ten stan w ja-
kim dotąd w tem miejscu zostawała, jako że
Tea przemysłu wprowadzić i. t. d. — Takie są
okazanie intry i tabelli racenhowy bardeo, jest
dogodna rzecz przykryżczemu do kupli mająt-
ku. — cały ten wykład Michała Berapaw-
skiego Diut Albrechta Thiera doczodri gósbolny
pięknego anajonoi gospodarcki, wydział 2 do-
wiadaemia, a uwag gróntawny w tem piśmie
równorých bieracy się do gospodarcki przewidzie
na jannij się powianin nanowiz, jeżeli chce
korzystać saje się rolnictwem. —

Daley Donosi o publicznych Bibliotekach Paryża
 z których Królowa jest najnowszym 602
 350,000 woluminow dorona między których 70,000
 tyższych rękopisnow w różnych językach zawie-
 ta się: Ogród botaniczny, muzeum historyi
 naturalnej, w niem gabinet anatomii, ga-
 binet mineralogiczny, gabinet sztuki - Gabi-
 net węgelnego gospodarowania - Muzeum
 miliona sztuka codzieli dla publiczności
 od godziny 11 aż do wieczora - Gabinet
 mineralogiczne pna Pana Brochant auto-
 ra Mineralogii systematycznie ustalone; dono-
 si autor Paeke z W. Leublen iii w powoła-
 nie niemogącym jednak zupełnie wierzyć
 miost; Obserwatorium główne narysowane
 królewskim dla dostatecznych opatren i
 usz z opisu dowiedzieć można w podziwie-
 nie czytającego wyprawia. ~
 Kadry naukowe w całej Francji caloz od
 do Komisji publicznej Jutrukeji i pod
 zdy zostają rozprawianem, opoz szta naca
 gólnych gzie in dorozala; i sporoby do
 jednego gatunku sztuki w Narodzie, jakie
 mi sa Seminarja, szta politechniczna, szta
 wyprkowe i morskie. i. t. d. pod obraceni
 radcami zostają a i donoz, do ministrow
 nad niemi czuwajacych. - Urządzenie szta
 us wizej sprunjać oawiceni ni kiedy Duba-
 cyta całego kraju Jednemu ministrowi Os

ministrówi oświecenia jest pomorona; jedna
bowiem osoba nigdy nie może dotychczas
właś nad tak ważnym w kraju przedmiotem
Pomocnywajże stan oświecenia w naszym kraju
z tegoż jabi jest we Francji, trudno jest nie
rasnuć się; 26. Akademii 36. Kolegiów
księstewskich, Kolegiów gminnych w Kardem
miesięc poratowane - szkoły parafialne w kai-
dem miesiącu i we wsi prawie każdej; a do tego
informowane Towarzystwo z Ostrowca, wybra-
nych z godliwych obywateli i szlacheckich
trudni się jedynie nad wyrobami i sposobami
zaprowadzenia we Francji szkół parafialnych
a rozgłoszenia ich ile można rozpowa-
dzać w całej Francji szkół wrażliwego uc-
wienia. - Prawdziwie ciekawa jest rzecz, jakie
u nas wpróżna skutki, z przedsięwzięcia tenar-
nieżnych względem zaprowadzenia Metody Lau-
kaska, bo wiem dobre że Laminary z 1800
801. 2, 3, 4, względem zaprowadzenia szkółek
parafialnych prawie na naszym społec-
stwie nieptanie piase to pewna, czytając
bowiem Rapporta hr. Donora, że w Guber-
nii Mohilewskich wprostliwych urosław po-
skutkach parafialnych całej gubernii anoy-
Caryj się 40. - podobnie w Witebskiej i Min-
skiej - Wiele jest wyprawdzie słowa
mówione bez porównania w Gub. Wileń. Gro-
dzieńskiej i Włodzimierskiej; ale stan tych
szkółek parafialnych tak jest nieduży, ile

ile mi się zdawało widzieć:
 że nierozumiesz, na narodziło się to.
 Wysłany tu Autor sporob urzędowego urzędu me:
 łody Dankasta: mechaniczny ten sporob ile się
 w skutku charak był, coile powiększył w:
 wahać mnie ad wywiercia, nad nim uwag:
 na koniec. Długo wymienia Autor rozliczne nade:
 grody co wmyśllich rhotach tak myślicz jako
 ; Kobiecich tak w niewielkich ilościach pier:
 nizinych jako się pochwałnych listach, w rna:
 kach dyplomyki; ninowstwo tych nagrod pmer:
 naronych na każde odnawianie się w umie:
 sifnoitach uenia p'łego, willei mui sprzeai
 wptju na uorniach: mamy nawet dowiad:
 renie u nas; Wnemiemie bawiam; gdzie mui:
 miestkny Raithi p'nijsi; rozliczne poraprowad
 rachycenia ; nagrody p'lnowia w naukach
 nad inne się gimnazyja w naszym kraju
 wstawit.

Między innymi urzędamiłtoie Autor rozbra
 naybardziej to rozdukuje na uwage: że uornio
 wie po Penyonach roztajęcy w tych mięp:
 cack gdzie się sąrem wnydaja ; Kollegia pub:
 Wome. Do tych ostatnich na nauki uagrasai
 powinnis; po penyonach byłto wnydaja dla
 siebie wstawienia ; potrzebne pomoe: Hod
 Penyony Franewskie wyjednai są erem imem
 się nase: prawda że Mead uwajany nad
 Edukacyja ; oswieceniem niemnie nje u nas
 rumis; rodzicow aby swoje dzieci do public:
 nych rhot oddawali; ten more dajac do tego

do tego celu także ubymajacym permyje
myslic aby miednie na nich znajdujaca sie
tam gdzie sie znajduja, stady w nich trzeba
nauki: a co takie nawet u nas skutecznym
bydz moze. — Rozklad teleyi po kolegiach
Krolewskich jest bardzo podobny do tego
jaki jest u nas po Gijmazyjach — Ustare-
nia uwzględniaj. stopniow. i prerogatywy
Nauczytelow, adaja sie, byz bardzo rozkopnie
i z namysem gęstym wprowadzone.
Nalezie Consi Autor etc — Prawiorowia
» cenzorowie, pynegraty i wyrypy nauczytele
» mierkajacy wspólnie z urzadzami w kolegiach
» nie mogą być isnaci: bo mierkanie kobietom
» w kolegiach zupełnie jest zabronione. — Professo-
» rowie mierzanci mogą niekiedy w kolegiach,
» dzionai ras do miasta powisimi sie pniecie. —
» do ustanowienie zastępuje na uwage: wypadato:
» by homiernie roztrząsaj to dotychczas: aby co-
» nowego mozna było postanowic. gdyż pnie-
» nam juteimij Dobre sie mierzanie i chostwo u
» krewi i rozrzona a nauczytele po gimna-
» zjach i szkołach powiatowych doley matryz-
» kiami obowiazkami rajci, nauczytelichim
» wielki czynia wprostek. — nie jestem ja calem
» aby sie Nauczytelom niewolno było ienie
» bylle. sadz sie w tej mierze potrzebne sa mierz-
» ktwie waunli i kocherzenia.

Technologia

Przet o wprowadzeniu i wylorakim uzytku kartofli z
z najwyzszą dotychczas i gęstoką eradywa
opinie tu autor historii kartofli liudy: jakim

jakiem sposobem po różnych krajach roztata
 rozmnożoną; a dotychczas oznaczeniem dact
 niedermicera tyłko ani w tekście ani w piśmie
 pisałach nigdy. Do nas to jest do Litwy rosta:
 Ty rozmawadone: adaje się jednakże w powiat:
 Kach panowania Stanisława Augusta
 Kartofle u nas rozmawadrai się powiaty
 bo w Koronie dawnoży były ananet. —
 Opinię autor najlepszych sporob piere
 nia szlaba & kartofli — drugi sporob
 podług dowiadieren Pana Montaigne
 de Ponsins — Daley najhomytniejszy
 sporob robienia mgli kartoflowej wy:
 jity — Bulletin de la société D'Encoura:
 gement. t. IV. Paris 1813. page 49. przez Pana
 Lantierje. — podane przepisy względem
 robienia mgli i pierzenia szlaba & kartofli
 wyśiągnęta z dowiadieren nie mieszczący
 do sadania opisać tego aby u nas roztaty
 praktykowane gdzie tego potrzeba będzie
 wymagać. — Ta tyłko uwaga tu do:
 danie że u nas w niektórych prowinc:
 szych na kartoflach zupełnie poległa
 niemożna. — wiadomo że kartofla lubi
 mienią wypolić i lato suchie; na wios:
 nach zaś orobliwie pod rok mójki zupełnie
 ginie; zatem na całym polskim gdzie gąnta
 prosperuje są niektóre urodzaj kartofli orazami
 bywa bardzo nienależyte albo i żadne: & tego

wonosa: mierzynny bym samotnym oby-
watelom rypednie, co do wyrywienia sol-
ników, na tej roślinie polegać: bez
co Litwie gdzie grunta są gorzkie
plan kartofli kardego prawie roku
jest obfity a zatem na przypadek: na-
dują pewna wyrywienia się mierz-
kancem.

Dobroczynność
Niektóre myśli Amerykańskie prowadzące
do projektu jałsi się dotąd. —

Celem tych myśli Amerykańskich jest utworzenie
Towarzystwa (phitaneophytica societas.) aby dawał
potrzebną pomoc i dom chętnym pniehadzić
na Tono Religii Amerykańskiej. — 12 punktów
miej, po wytorzeniu podobek do takiego To-
warzystwa, umiersonie są bardzo obojętne
napisane i miewiam czy mogą być tym
Towarzystwem na pomoc i swadą poradę.
Co in byre samego samiam ten jest chwa-
lebny i narodowy polityczny: Kuchonami
jakiemu moeno ie i docentwo jest najw-
kna Kłeba dla naszego kraju: rozadzić
temu kardę gorliwy obywatel i owicony
myślić pascinien. Namieredny panizei
Mgi nieborczyk Cachi: on moeno potrzeby
reformny wydawstwa i w tym celu napisat
rozprawę doie obremna i grontowaz, w micy
Historija izdaw ad Abunenta Jerrolimy Dob-
fadne jest opisanie i ta dzieł by rozprawy

tej rozprawcy jest najlepszą co się kiedy po-
 stąpiło przeciwko wrogom prawdziwego Etydow
 oswoicenia i przekształcenia na dobrych oby-
 watek nie można się z wyjątkiem zgodzić
 i choć te prawdziwa projektowane w praktyce
 wprowadzone nie były i pociągają je
 twierdzą można się skutkiem obierwanym
 nadziejom nieodpowiedziastym. Oprócz nie-
 miastelnego Racliego wielu nas nawet myśla-
 ło o Reformie Etydow i podawało projekta ale
 że albo było najgorszym niedostatkowe albo
 pomysłowego niewiary skutku; a w samym
 rozwijaniu upadły. Zamiar utworzenia wpr-
 wamionego Towarzystwa jest nową
 usiłownią do Osiadania pomysłowego na-
 szodliwie Etydowstwa: co do samej zasady
 i utwadu Osiadanie Jego: jeżeli to będzie
 myślenie do skutku tego jedynak się nie na-
 leży gdyż lepiej jest dla narodu kiedy wy-
 wieś się i chce ~~dale~~ Osiadanie niż kiedy niema
 żadnego zgoda: będzie bardzo powolnie i niez-
 racnie a nawet co więcej niecierpliwie pewne
 to Towarzystwo niepodległo żadnym w swo-
 ich ustawach pobudkach i zachętkach do nawra-
 cania się: litwieby używają mogło powie-
 krać sobie nowonawracających się: a bez tego
 może być iluś ochotników a zatem i wstąpię
 na zmniejszenie Etydowstwa. — Powtóre
 niepodległo ani obmyślenie środków aby
 nawraceni nasza do Hebraizmu zebrać
 pieniądze nieodpadali: gdyż to jest najgorszym
 edara że Etydow nawracającym przychodzi niepo-

niegodziwa skucha i aal odwracania się
a zatem — moie to sprawie między
Filonofitami i uciłnozi chwalebnych
Filonofitami. — Murek tu wyponie, co
kolwiek względem Tolerancji: rachowuj się
na oras dalszy obnieniny wytwor wicy
— jako matery i poprawa bydosz
zwiadek mającej; Tolerancja jest skutkiem
prawdziwego powiczenia i drożey Filorofii
Rapprowadzenia ię w panstwach gnie rozmatke
selty i anayduja poiera umytl pnytaecla
Wobudzei i oswicenta — ale jak karde prawdach
Dobre lub utawa nie we umytlisch pnytaecla
ne skutki pnytaecla, tak sama i matery Filo-
lorofii drożey w małych wyprowadzone: w pew-
nych względach mogą być inyktane i zbawienne
a w pewnych niedobre i szkodliwe. Ko-
ciadaja ie Teolog nigdy nie może być
ra prawdziwy Tolerancja: to jest prawda
i ięgo swanie o Tolerancji sawne ię będzie roz-
miasa z daniem Filorofii: aleby można dodać
ie to w tenorach było jireli obadway ię upne-
Dreni — Tolerancja bez względu do umytlisch
wiar i wypran potarajaca i — maja-
wym. rasdy szkodliwe spotecnozi, krewierin ię
iela pnytaecla: jest zgubna dla narodu w któ-
rym jest Rapprowadzona: i można mówić między
namy poronami Tolerancji skupionym wypran
na utabienie oradu i upadek ięgo. — Sęta to-
wim mająca matery szkodliwe spotecnoziom
inym i wypran, Diobowisqizca było

Wiersz do Poczty (z francuskiego)

Tęsie wieciora tego jest delikatne wygłuszenie wad poci
 piskney. Autor najpirod powstaje na tych lotary sa=
 prawstury pboro swe istota o kobietach piaki, lub teri
 w obmowic ich zabawy swej rchali. Daley wymienizjae
 ich wady. wszednie to pnaplata donje podklebnein: pochwa=
 Tami, dla widz. mikiody nawet niemi ra nadto kadri, autor
 zdaje sig byde wieclim oroscitem wzgrod mitasnyh igo
 toco w nich casy swe rycie pnapedie i narwiznym dla
 nich ponanowanien. — Nalomic orosciodra potkourmie
 nad tym lotry ni, wbrania przyjemnyh kochania muz=
 osami, a wystawizjae grobownie jego, nad ktorym pod.
 Fug autora powimio byde ptemo ptabny, powiada ni nad
 talim ortowickim milt bynajumnyj wie raptaere i tabicj
 wygara. — Memia, milt na jigo nieportucie gobie
 i rozochraneni wotny kobiety w kadobie?
 Driechu oroscione, w oroscim rarsowienim
 wie raptaere przy jego grobowym kamieniu —

Wiersz ten jest donje przyjemny. Formaczenie gładkie
 byllo co do myśli ra nadto pochlebny kobietom. —
Anachronizm donje gładko napisany miewiem
 byllo my mozna powiedzi jak to tym Anah.
 w 10 wieku — skalone uniwersyte' strady. —

Romantoi

Tę jest umiersona odpowiedz. Strabigo de No:
 ligui na list P. J. Merant. letiny byt na
 honen piewonego St. Diemika bezgi oblu umier:
 orony — z niego alonji i; si derar u Francusow moda
 byde atissem otwartym ustaje.

Wiadomości Naukowe za miesiąc Marce Dy-
ońskiego Alcewskiego Korrespondenta J. J. Dziemik
Wileńsi 1819 miesiąc marce N. 3. —

Rolnictwo.

Zasady gospodarstwa rozumowanego Albrechta Thaera
wyłożone skrócony przez Michała Borapawskiego (wyj. 2.)
Dziś wiemy, że w naszym kraju o roliści Pan Cera-
powołał rozprawy, wielu bardzo rodzin tu nas jest
rodkiem utrzymywania się, jako to klaszka oryginalna
Siatki w niektórych powiatach gubernij Grodzień-
skiej i Wileńskiej, na przykład albo tak zwanych
oryginalach od kilku wieków utrzymują się, mając doświ-
dzenie, które odzwierciedla i sami zarabiają, między
różnymi na uwagę. Do honoratów bowiem tych
w rolnictwie całej od ogólnej w kraju zapro-
wadzającej się poprawy rolnictwa — Licz Dzier-
żawcy majątków wielkich, zatrudniają na tem
swoje spekulacje i widoki, zdaje się najbardziej
powinny na się zwrócić uwagę, oświeconych i sta-
niek i w innych światłych obywateli, to to-
ż w naszym kraju najlepszym prawie
jest rośnięciem mierzycie, które rolnicy mają pier-
wotnie litewskie rodziny — Metody i niedoświad-
zione i oświeconych rolników, aby
dogażdził, chociaż i niedoświadczonymi rolnikami
robyłkiem miar wielkich w których przemian-
kiwa podziękujemy, ile marności stara się
aby za wyrobą, ceną majątki swoje radzić
sawit, wprawa wice spekulanta, i jego oryginalni

dowolnym przez cię Dziwiewy nad swo-
 mi majątkami pakem. Dziwiewca innych
 niemający na celu widoków przez orobionych
 rybków; wybrania summy 4 gany wstawić
 łowi aptaconey; wmyślić nadto wywra
 aby tego dopiót, ninow, więc majzłek do
 artatka, a szonystawiny 3 mięgo w ten wmyt-
 liem co tyllto tyllto podobnem nua a mi-
 ka Duziego majątku jenero tak nięwir-
 wonego; tam wywra swe zgubniere
 dla kraju całego spekulacyje - tym spo-
 sobem w majątkach wstawićli szonystawiny
 wozna imaba rumierza ię a i nięchege
 xonuei dawonego sporobu ęyia raizgaję
 Duzę na wartoi majątkow htoię ubaieiti
 ke raizgnone ięzle pagarmajęym ię stonem
 majątkow; proceura — za sobę Edywoię-
 ką iharlicę, citatecnoię qubięę najozgicę
 samego wstawićli; wienyćilow. — Pan
 Szapawski stowunie, do tej reery wotiera-
 ję Duzę Pana Thasa, mytiera dla ost-
 ęorności wstawićli tak narwany, ttoy Al-
 jabet eryli wior prawidę jahlch ię ali dui-
 rawey Anymaję; prawidła ke htoięch nię-
 powetaram, abym ię abytie nad tą materyę
 misowodrit, jak sę stowunie रुपедnie do
 narzych wstawićli; Dziwiewcow, tak
 w rhu

Kat. w zshu Kardego i piecowych bydr ps-
wotny: moriby melitoinym i nich otworuy.
Ty loay, na agube litoria is im pmer tabowe
Driwawey majathow gotuje. — Daley Pan
Oczapawski wywedri podlug P. Thersa jakie
to sposoby postepowania i Driwawcami
aby stan majathow rannost pogarranta
is polepsat. Do oreo piecowym wa-
runkiem bydr sadri, sherecie is jak nay-
boddney aby nigdy ~~_____~~ majathow
na krestli pmerisq oraliu niewypuszcaci
ale awsem na das Stugi i wannhami
Jawantaronem objstemi uwgledeu ulepzenia
stanu majstnowi wypuszcajucey siwdrier;
zawez. — Dobra Narodawe swane u nas
starostwami dowozu — ~~_____~~ nawet jak proay:
teorna jst Stugoletnia Driwawa; lepny po-
police stan robitkow i majathow starostin-
lich ad obywatelskich wyprawni do ukaraj-
Daley robitwa P. Oczapawski materya
i Pana Thersa o Argum wiewornym
ten sporab Driwawey majathow jst nay-
kompletnieyaym dla wtaricielow; Dla ca-
tego kraju, a nawet i dla samych Dier-
zawez — Dla wtaricielow bo sami nie
maje ani ochoty ani wiadomoiu potrzeb-
nych do gospodarki, tym sposobem perony dla sibiru
na rowne zapioniaja dochad — Dla kraju

to Dzierżawca puonym będzie si ta ma.
 jeftnoie niezdy z Donim jego nie wyjdzie,
 będzie stara i z ulepmye, rolnikow oswieci,
 sporob gospodarowania udozonali, a co ore:
 wisie do polepszenia bytu Nardow castego
 przyrzucia sig. - Dla samego Dzierżawcy
 to ten rapuoniowy; Tomye będzie natidoy
 no polepszenie majatku ltsien tymna
 jabby na swoy wdsany; a tym sporobem
 rzynis swoje coraz będzie woghtae, ber kad:
 mych kmyedy, ownem z komyisq, ta ma:
 jatkun ltsien tymna z Dzierżawia z
 Wytwad ten P. Gorapowskiego Rolnictwa
 pana Thera o Dzierżawach i czynszu
wicernym: Kawiera w sobie myli; pms:
 tragi, co do gospodaroli, jak naytorow
 niezre do narego kraju: ltsie wiszy
 nawet powimny bydz rozstrpane osob:
 biewi po psmach perjodycznych
 mateny bousiem stowomierszy do narego
 kraju i potoricia abyta sorbidanq nie:
 widry oni iz dorarumiewam. - Od
 bytyca lat uznani ra narod rolnicy,
 ltsiego na planach i rolnicznych casty majatek
 dostali i bagactwa kawiwajq iz kadney
 rzoda na rolnictwo niedajemy uwagi

ltsiego

i lepiej podobno umiemy uronym spo-
sobem rozprawiać o trudach prodać
i wiczać morderlich kłótych nam nigdy
niepomyślicie iż dowiadawali, niż o dobrych
strugach radach bronać z kłótych ży-
jęm i utrzymujemy się. - nieganie ja
ani myśle niekogo temi uwagami ad-
wodzie ad umiśności dobiszych umyśt
ortawika i pmyronczycch mur zanurzył
ale tylko syoz pójcie da ta pnehonywa-
jąca prawda: że to umie ~~to~~
i to najbardziej obraża powiśmismy,
a pmyronczycch to sama rothropość i corum
ubaruje; z tego iż utrzymujemy co stanowi
kraju naszego bogactwa. Dostali, to
też na uwadze i boremu wywistorem
uronych byż powiśmo. - inarey urazę iż
i rozwiazaje nasz maty rwizrele z stanem
kraju naszego albo i sadnego niemajzy
w umyśtawie bogactwa staniem się
zamorili; ale co do niezawistych pmyśdniz
my do ubóstwa, a more iż co uien
i jektymy; prawdziwie re certydem pmy-
chodzi ^{wyższ} lubo niemamy u siebie ani obrydty
inhuwiny ani tym podobnych raluwa
mambiduzh godnoii Rodu ludzkiego jak to Hluz
pawii stan jednak nasz co do pmyśtwa
rolnictwa handlu zhadnit i sadawnictwa

Dupetnie do udy jut podobny. — mój
 tych myśli abym zmienił sodokom dla msta.
 Du wstana ich krasny. ramiar ten we mnie
 nigdy niepowstał, kocham bowiem azyrny
 wiscy mi wstane aycie i wscellie dobro.
 rubam tyho prawdy i neczywistego stam
 w jakim sortajemy aby ten pernacowy
 dotadnie przedwiscyglitny wiscy umiac
 o polepzenie mierowsticiego prawdiwie re
 wnytkich wgladaw narego kraju.

Podrozie

Wyiztek z raportaw osob wyistanyh przez
 cesarski uniwersytek Wstenskij, dla Dorkona.
 lenia iz w naukach wyiztek drugi

Opisanie publicownych ustanowien i zadawow nauka
 wyh i rhd we Francji.

Donosi o wyprawyh sefuzjach akademickich
 odbywajacych iz kazdego poniedziatku do
 godziny 3. Do piatki, takoi donosi o publica:
 niem posiedzeniu Akademij Dnia 16 marca
 na ktorem Panowie Delambre i Anster jako
 dorywoteni sekretane, czytali pochwaty 4. tom.
 Tyh utonkow Korana Wernera, mesila i Du:
 moesta. — Girad czytali o recludre we wyistnocy
 we Francji. — Daley donosi o sadaniach agto.
 zonyh do nagrody z Fizyki Chemii Astronomii
 anatomii i statystyki, autor Dominien powiada
 re dawoniy o sadaniach tyh Doniosci, rhd se dla
 publicowney wiadomosci, w kterymizrym Stumore

Numere wydawcy, tych rodzi niemierni
morieby wiadomosci o nich piwnem przyody-
nym rozporozona, jezeli nie do rozycia nagrody
do przyznawaniu do badania naszymi rozskow
pobadzi. ~~-----~~ Publiczne pondzenie catego Jn-
stytutu odbyto sie 24 kwietnia Pan Rosel prezydent
mial naprud przemowem - potem P. Blot czytal
swoja podroz do Anglii ktory celm bylo orn-
ceniem 87ugosi wachasta - Pan Rahemer de Ken-
sy sekretarz czytal rozprawę o nastadawaniu
ortuk piżknych - Abel Renmiat o Narodach tyc
kajacych sie w Anglii mniemy - a P. Rennard
sekretar Akademii Fran. czytali re swojzego
Dzieda Poeme De Machabbe. -

Towarzystwo zachęcające do przemysłu narodu-
wego stawia do roku 1862 jako donosi autor
shuteczne przedajbine - przedli do tego
celu a co wybaradnię dowodzi jego gosli-
wość, że gotowe masziny swoim kostern
robione sordaje nemielnikom, albo gotawem
pienizkami wspiera chęcych zaprowadzić po-
zyteczne masziny. - Orar. wyzwlacie ma-
chiny unyalatu; dowiadernia, cztara du-
-kiem co mijsze wyduje piwno przyody-
ne Buletin de la societe d'encouragement
l'industrie nationale. -

Towarzystwo filomatyczne panybie seregabrucy
zwraca swa uwage; maiz na Historija
naturalna; wyduje w tym celu piwno
pod tytulam Buletin de sciences par la
societe philomatique, i odbywa swoje zwy-
czajne jersyje kaidy saboty. rhoda za autor
tall niewiele donosi nam o rytmoijsiach Filo: Panylichy 2

39

